

DOTACYJNY MATERIAŁ ĆWICZENIOWY

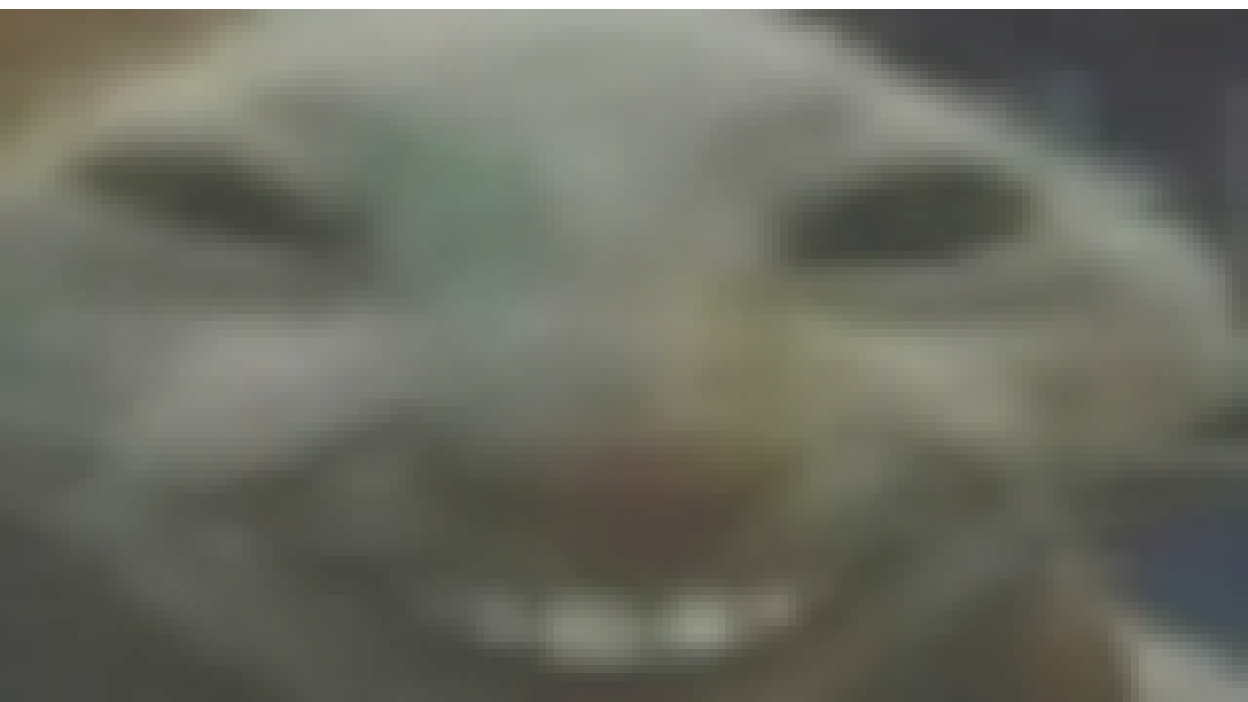
WERSJA DLA NAUCZYCIELA

1
GIMNAZJUM

wiedza o społeczeństwie

MATERIAŁ ĆWICZENIOWY DO PODRĘCZNIKA KAŻDEGO WYDAWCY

Elżbieta Dobrzycka
Krzysztof Makara

1 wiedza o społeczeństwie

DOTACYJNY MATERIAŁ ĆWICZENIOWY
dla gimnazjum

PROJEKT OKŁADKI: Paweł Kwacz

REDAKTOR PROWADZĄCY: Agata Bugiel

REDAKCJA JĘZYKOWA: Marlena Dobrowolska

REDAKCJA GRAFICZNA I SKŁAD: Katarzyna Gostępska

KOREKTA: Katarzyna Kupracz

Rysunek na s. 45: Bartek Brosz

Podziękowania dla „Schlesisches Wochenblatt” i Stowarzyszenia „Midrasz”.

© Copyright by Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON Sp. z o.o. & Elżbieta Dobrzycka,
Krzysztof Makara

Gdynia 2015

Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie w całości lub we fragmentach bez zgody wydawcy zabronione.

8-15/N5974/XIV

WYDAWCA:

Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON Sp. z o.o.

81-212 Gdynia, ul. Hutnicza 3

tel. centrali 58 679 00 00

e-mail: info@operon.pl

www.operon.pl

SPIS TREŚCI

ŻYCIE W GRUPIE

O tożsamości człowieka	4
Człowiek istotą społeczną	5
Grupy społeczne	8
Normy współżycia między ludźmi	9
Zasady komunikowania się	11
Sposoby rozwiązywania konfliktów	13
Życie szkolnej społeczności	15
Spółeczeństwo i jego struktura	18
Spółeczeństwo polskie	20

NARÓD I OJCZYZNA

O narodzie i symbolach narodowych	22
Mniejszości narodowe i etniczne. Polonia	25
Postawy wobec ojczyzny oraz wobec innych narodów	28

PAŃSTWO I WŁADZA DEMOKRATYCZNA

Cechy i funkcje państwa. Władza państwowa	33
Obywatelstwo. Państwo a naród	36
Formy ustrojowe państw	37
Różne oblicza państwa	39
Demokracja i jej oblicza	41
Zalety i wady demokracji. Patologie życia publicznego	44

AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA

Udział obywateli w życiu publicznym	46
Organizacje pozarządowe	49
Partie polityczne	52
Związki zawodowe	54
Środki masowego przekazu	55

USTRÓJ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna	57
Prawa i obowiązki obywatela Rzeczypospolitej Polskiej	58
Władza ustawodawcza, czyli kto tworzy prawo	60
Władza wykonawcza, czyli kto rządzi	62
Władza sądownicza. Organy kontroli i ochrony prawa	63

SAMORZĄD TERYTORIALNY

Samorządy i ich znaczenie	66
Wybieramy władze lokalne	67
Gmina wspólnotą mieszkańców	69
Samorząd powiatowy i wojewódzki	70

GOSPODARKA RYNKOWA

O gospodarce. Popyt i podaż. Konkurencja	72
Jak funkcjonuje gospodarstwo domowe? Prawa konsumentów	74
Formy i funkcje pieniądza	76
Rola banków. Giełda papierów wartościowych	77
Gospodarka narodowa. Produkt krajowy brutto	77
Budżet państwa i podatki	78

Indeks hasel	81
Realizacja podstawy programowej w podręcznikach wydawnictw	83

OBJAŚNIENIE PIKTOGRAMÓW:

poszukaj informacji

odpowiedz na podstawie tekstu lub ilustracji

przeanalizuj dane liczbowe

ŻYCIE W GRUPIE

O tożsamości człowieka

- I.1. 1. Wyjaśnij, co to jest osobowość człowieka.

.....

.....

.....

- I.1. 2. Uzupełnij tabelę. Wpisz po trzy wrodzone i nabyte cechy człowieka.

Cechy człowieka	
wrodzone	nabyte

- I.1. 3. Wymień trzy wartości, które w twoim życiu są najważniejsze. Uzasadnij swój wybór.

-
-
-
-

I.1.

4. Postępując się przykładami z literatury, filmu i życia, napisz krótką rozprawkę na temat „Człowiek – to brzmi dumnie”.

.....

.....

.....

.....

.....

Człowiek istotą społeczną

1. Wyjaśnij, dlaczego człowiek jest istotą społeczną.

I.2.1.

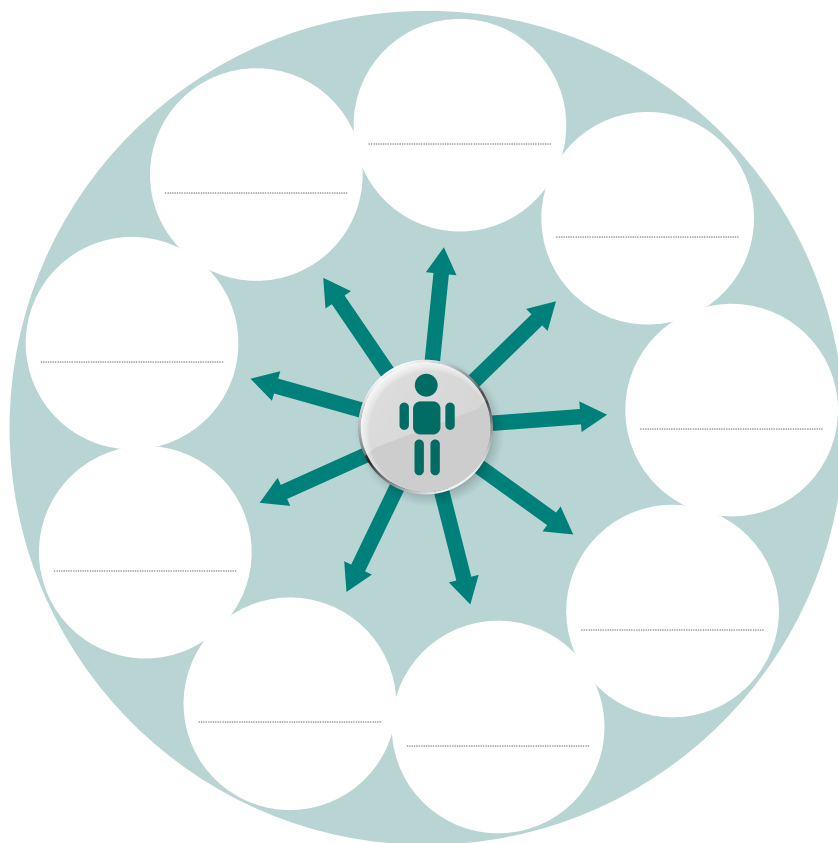
 2. Wyjaśnij pojęcie „socjalizacja”. Następnie wyszukaj w encyklopedii lub internecie definicję pojęcia „resocjalizacja” i wypisz w punktach różnice między procesami resocjalizacji i socjalizacji.

I.2.1.

Socjalizacja – _____

Resocjalizacja a socjalizacja – różnice

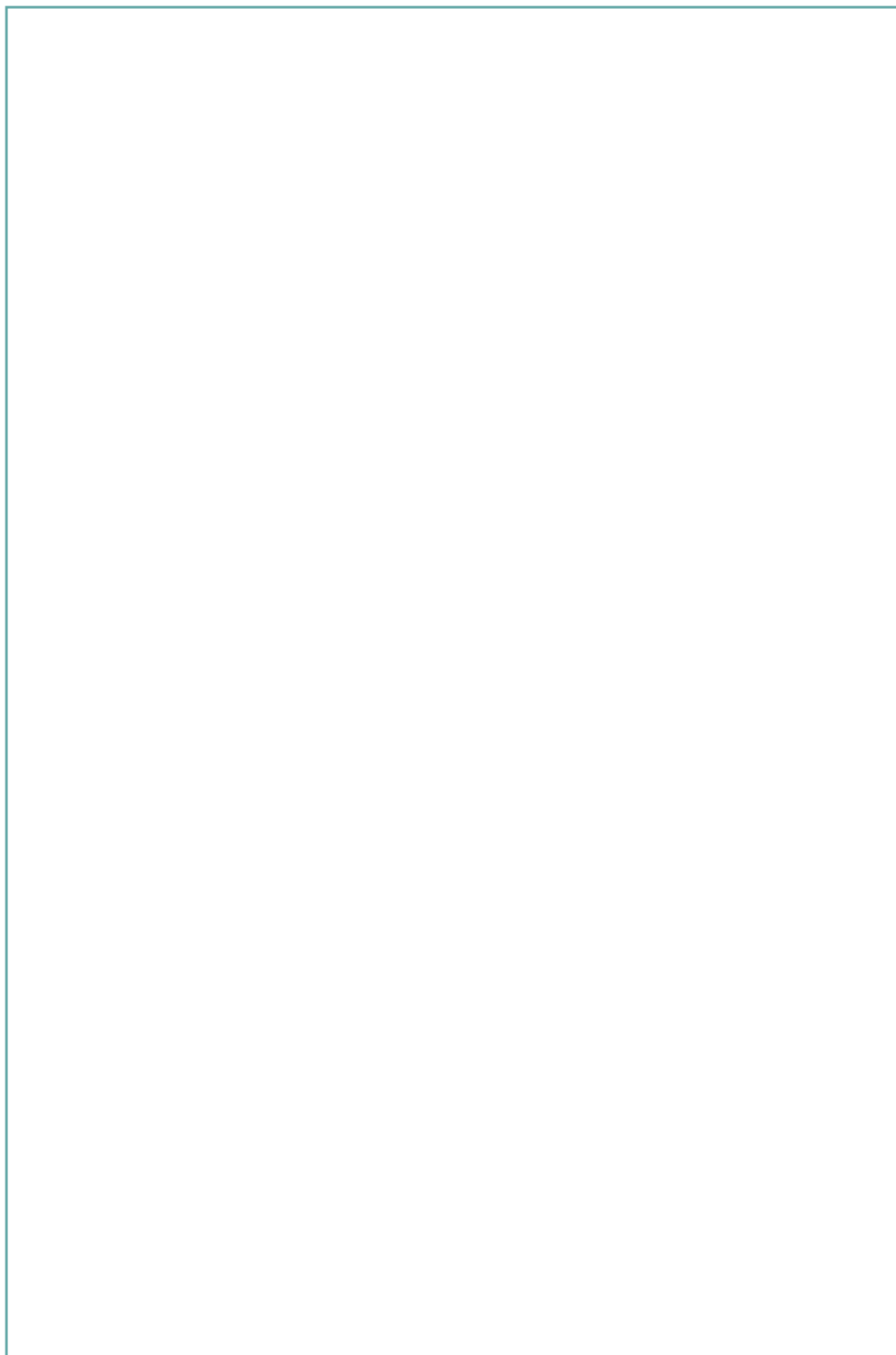
- I.2.4.** 3. W puste miejsca schematu wpisz role społeczne, które obecnie odgrywasz.

- I.2.4.** 4. Zdefiniuj pojęcie konfliktu ról społecznych.

- 5. Korzystając ze zdjęć oraz ilustracji zamieszczonych w czasopismach, internecie itp., wykonaj pracę plastyczną, np. kolaż, zatytułowaną „Człowiek – istota społeczna”.

I.2.1.

Grupy społeczne

- I.2.1. 1. Między członkami różnych grup społecznych powstają określone więzi. Opracuj definicję więzi społecznych, którą można byłoby umieścić w encyklopedii.

- I.2.1. 2. Uzupełnij schemat podziału grup społecznych. Podaj po dwa przykłady poszczególnych grup.

- II.2.2., I.2.4. 3. Podaj przykłady pozytywnych i negatywnych oddziaływań grupy na jednostkę.

- I.2.1. 4. Wymień i scharakteryzuj funkcje rodziny.

-
-
-
-
-

5. Napisz, na czym polega szczególna rola rodziny w życiu człowieka.

I.2.1.

6. Wypisz grupy społeczne, do których należysz. Wyjaśnij w kilku słowach, które z tych grup mają na ciebie największy wpływ.

II.2.1., II.2.2.,
II.2.4.

7. Wymień trzy cechy, które powinny charakteryzować przywódcę grupy (lidera). Uzasadnij swój wybór.

II.2.4.

-
-
-

Normy współżycia między ludźmi

1. Wymień i scharakteryzuj rodzaje norm społecznych.

I.2.2.

-
-

-
-

II.1.3., II.1.4.,
II.2.2.

2. Sprawdź w słowniku języka polskiego znaczenie określeń: „postawa konformistyczna” oraz „postawa nonkonformistyczna”. Scharakteryzuj te dwie postawy, a następnie dokonaj oceny, która z nich jest Twoim zdaniem bardziej pożądana i dlaczego.

Konformizm	Nonkonformizm
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

II.2.2.

3. Podaj przykłady z życia, kiedy zastosujesz zasadę wzajemności, odpowiedzialności i zaufania.

Wzajemność –

.....

Odpowiedzialność –

.....

Zaufanie –

.....

II.1.4, II.2.5.

4. Wyjaśnij, jak tworzą się podziały w grupie i w społeczeństwie na „swoich” i „obcych”. Następnie podaj możliwe sposoby przeciwstawiania się przejawom nietolerancji.

.....

.....

.....

.....

.....

Sposoby przeciwstawiania się przejawom nietolerancji:

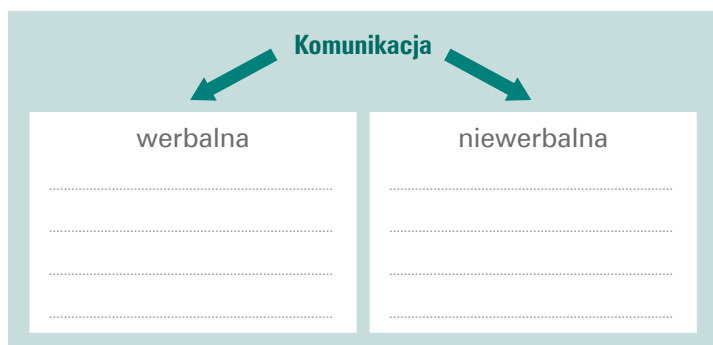
Zasady komunikowania się

1. Wymień podstawowe zasady sprawnego komunikowania się. Wyjaśnij, dlaczego ich znajomość jest potrzebna we współczesnym świecie.

II.1.1.

2. Uzupełnij schemat, wpisując w odpowiednie miejsca wymienione formy komunikacji.
mimika twarzy, postawa ciała, słowa, ton głosu, kontakt wzrokowy

II.1.1.

debata za i przeciw –

.....

.....

6. Wypisz argumenty za oraz przeciw do debaty oksfordzkiej na temat: „Kontakty społeczne na portalach społecznościowych a bezpośredni kontakt z przyjaciółmi”.

II.1.1.

Argumenty za	Argumenty przeciw
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

7. Wymień podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji w grupie.

III.1.2.

.....

.....

.....

Sposoby rozwiązywania konfliktów

1. W określonych w tabeli sytuacjach zastąp komunikaty typu „ty” komunikatami typu „ja”.

II.1.3.

Sytuacja	Komunikat „ty”	Komunikat „ja”
Od kilku dni kolega z klasy nie odzywa się do ciebie.	Powiedz, o co ci chodzi.	
Kolega nie przyniósł ci obiecanej książki.	Ty nigdy nie dotrzymujesz słowa!	
Młodszy brat przeszkadza ci w odrabianiu lekcji.	Natychmiast wyjdź z pokoju i zajmij się sobą!	

2. Podaj znane ci sposoby rozwiązywania konfliktów. Wyjaśnij, który z nich wydaje ci się najskuteczniejszy i dlaczego.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines, typical of notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

3. Wyjaśnij, dlaczego zachowanie asertywne jest najkorzystniejsze dla jednostki.

4. Podaj argumenty, którymi obroniłabyś/obroniłbyś swoją koleżankę lub kolegę przed agresywnymi wypowiedziami grupy na forach społecznościowych w internecie.

5. Wypisz w punktach działania, które pomogłyby ci przeciwstawić się grupie, która z jakiegoś powodu Cię prześladowuje.

Życie szkolnej społeczności

1. Na podstawie statutu szkoły wymień prawa i obowiązki ucznia.

IV.2.3.

Prawa ucznia	Obowiązki ucznia
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

2. Podaj imię i nazwisko obecnego Ministra Edukacji Narodowej.

I.

3. Uzupełnij tekst, wstawiając właściwe wyrażenia w odpowiedniej formie.

**system oświaty, system edukacji, wojewoda, ministerstwo edukacji narodowej,
ministerstwo oświaty i nauki, marszałek, premier**

I.

Dokumentem regulującym funkcjonowanie oświaty jest Ustawa o
..... . Polityką oświatową w Polsce zajmuje się
..... . W województwie politykę ministra realizuje kurator oświaty, powo-
ływany przez

4. W puste miejsca wpisz nazwy konkretnych organów, a następnie wymień po cztery zadania, które wobec szkoły mają one spełniać.

I.2.3.

a) organ prowadzący szkołę –

-
-
-
-

b) organ sprawujący nadzór pedagogiczny –

-
-
-
-

I.2.3.

5. Wyjaśnij, dlaczego najważniejszym dokumentem w szkole jest statut.

I.2.3.

6. Przy wymienionych niżej kompetencjach dopisz organ szkoły, któremu przysługują dane uprawnienia.

- gromadzi fundusze z dobrowolnych składek rodziców –
- podejmuje uchwały w sprawie wyników klasyfikacji i promocji uczniów –
- zatrudnia i zwalnia nauczycieli –
- podejmuje uchwały w sprawie skreślenia z listy uczniów –
- kieruje działalnością szkoły i reprezentuje ją na zewnątrz –

I.2.3.

7. Podaj imiona i nazwiska osób, które w twojej szkole pełnią wymienione funkcje.

a) przewodniczący samorządu uczniowskiego

•

b) zastępca przewodniczącego samorządu uczniowskiego

•

•

c) rzecznik praw ucznia

•

d) przewodniczący sekcji samorządu uczniowskiego

•

•

IV.2.3.

8. Wyobraź sobie, że jesteś kandydatem na stanowisko przewodniczącego samorządu uczniowskiego w twojej szkole. Przygotuj treść ulotki, w której zachęcisz pozostałych uczniów do zagłosowania na ciebie. Zaproponuj w niej sprawy, którymi zajmiesz się jako przewodniczący samorządu.

9. Wymień trzy argumenty potwierdzające tezę, że „samorząd uczniowski jest szkołą demokracji”.

IV.2.3.

-
.....
.....
-
.....
.....
-
.....
.....
.....

Spółeczeństwo i jego struktura

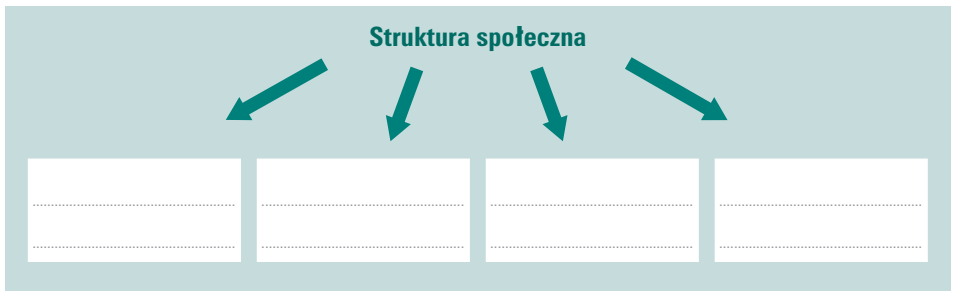

1. Rozwiąż krzyżówkę, a następnie, korzystając z Internetu lub encyklopedii, wyjaśnij hasło.

[illegible]

- 1) Zbiór cech, które wyznaczają zachowanie człowieka.
- 2) Podstawowa grupa społeczna.
- 3) Ukształtowana historycznie, zamieszkująca wspólne terytorium grupa ludzi, których łączy styl życia, system wartości oraz instytucje.
- 4) Typ szkoły, do której uczęszczasz.
- 5) Zmiana zachowania czy opinii danej osoby, spowodowana naciskiem ze strony innej osoby bądź grupy społecznej.
- 6) Rodzaj grupy społecznej, która dysponuje organami upoważnionymi do dokonywania działań w imieniu grupy, na przykład partia polityczna.
- 7) Z języka łacińskiego – *homo*.
- 8) Dwoje lub więcej ludzi, między którymi istnieją różne więzi.
- 9) Wytwarzają się między członkami grupy społecznej.
- 10) Kontynent uznawany za kolebkę ludzkości.

I.3.1. 2. Uzupełnij schemat, wpisując w odpowiednie miejsca elementy struktury społecznej.

I.3.1. 3. Wymień i scharakteryzuj klasy społeczne. Podaj przykłady zawodów wykonywanych przez przedstawicieli poszczególnych klas.

.....

-
-

 4. Na podstawie encyklopedii lub słownika języka polskiego zredaguj definicję pojęcia globalizacja. Następnie wymień wady i zalety globalizacji.

I.3.1, II.3.2,
I.3.3

Globalizacja –

Globalizacja	
wady	zalety
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

 5. Zapewne niejednokrotnie w mediach słyszałaś/słyszałeś określenie „społeczeństwo globalne”. Spróbuj ustalić, co oznacza to pojęcie. Skorzystaj z pomocy źródeł pozapodręcznikowych.

I.3.1, I.3.2,
I.3.3

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

I.3.1, I.3.2,
I.3.3

6. Poszukaj informacji na temat społeczeństwa pierwotnego i zapisz jego definicję. Podaj kilka przykładów społeczności pierwotnych, które do dziś żyją na ziemi. Ustal ich miejsca zamieszkania.

Społeczeństwo pierwotne –

.....

.....

.....

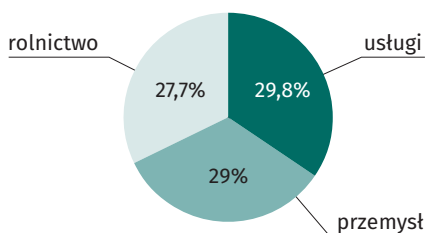
Nazwa społeczności pierwotnej	Miejsce zamieszkania (kontynent i państwo)
1.	–
2.	–
3.	–

Społeczeństwo polskie

I.3.1, I.3.2,
I.3.3

1. Przeanalizuj diagram i opisz strukturę zatrudnienia w Polsce w 1989 roku.

.....

.....

.....

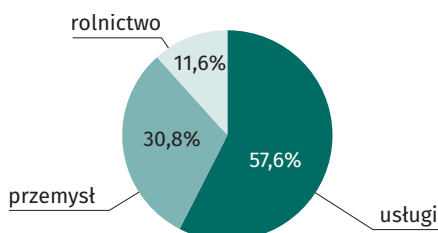
.....

Źródło: GUS.

I.3.1, I.3.2,
I.3.3

2. Przeanalizuj diagram i opisz strukturę zatrudnienia w Polsce w III kwartale 2014 roku.

.....

.....

.....

.....

Źródło: GUS.

3. Porównaj strukturę zatrudnienia społeczeństwa polskiego w 1989 i 2014 roku.

I.3.1., I.3.2.,
I.3.3.

4. Na podstawie informacji znalezionych w różnych źródłach informacji wymień problemy społeczeństwa polskiego, które uważa się obecnie za najważniejsze.

II.3.2, II.3.3.

5. Wymień współczesne problemy życiowe młodych Polaków. Który z nich według ciebie jest najważniejszy i dlaczego? Napisz, jak można go rozwiązać, podając 3 sposoby działań, które możesz podjąć wspólnie z innymi mieszkańcami swojej miejscowości.

II.3.3.

a) Problemy życiowe młodych Polaków

b) Problem, który uważam za najważniejszy to

Uzasadnienie:

c) 3 sposoby rozwiązania problemu wspólnie z innymi mieszkańcami mojej miejscowości:

NARÓD I OJCZYZNA

O narodzie i symbolach narodowych

I.8.1., I.8.2. 1. Wymień najważniejsze więzi łączące naród.

.....

.....

.....

I.8.1. 2. Wypisz różnice między narodowością a obywatelstwem.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

I.9.3. 3. W wyznaczonych miejscach wklej zdjęcia trzech Polaków, z których jesteś dumny. Następnie pod każdym ze zdjęć uzasadnij swój wybór.

--	--	--

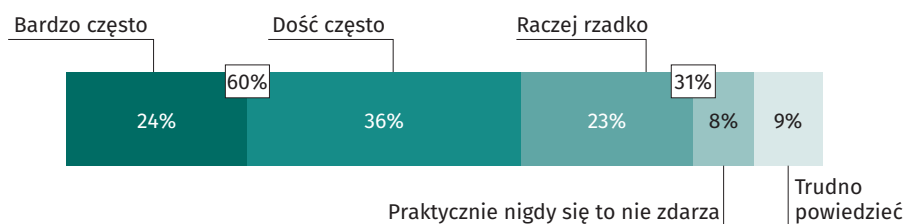
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

4. Na podstawie danych zawartych na wykresach wykonaj polecenia.

I.9.3., I.6.4.

Czy i jak często zdarza się, że odczuwa Pan(i) dumę z tego, że jest Pan(i) Polakiem/Polką?

Źródło: CBOS.

Jak Pan(i) sądzi, z czego przede wszystkim Polacy mogą być dumni?

Źródło: CBOS, Komunikat z badań, *Powody do dumy i wstydu dla Polaków*, BS/30/2010.

a) Podaj odsetek Polaków, który dość często i bardzo często odczuwa dumę z bycia Polakiem.

b) O ile procent więcej osób deklaruje poczucie dumy z bycia Polakiem od tych, którzy mają zdanie przeciwne?

c) Wymień trzy cechy (czy dziedziny), z których Polacy mogą, zdaniem respondentów, być najbardziej dumni.

d) Wymień trzy kategorie, które mają taką samą liczbę wskazań procentowych.

e) Wybierz trzy cechy (czy dziedziny), z których Polacy, twoim zdaniem, mogą być najbardziej dumni.

f) Czy ty jesteś dumna/dumny z bycia Polką/Polakiem? Uzasadnij swoją odpowiedź.

I.8.1., I.8.2.

5. Wymień i opisz polskie symbole narodowe.

-
-
-

6. Podpisz wizerunki orła odpowiednimi wyrażeniami.

I.8.1., I.8.2.

**godło PRL-u, godło II Rzeczypospolitej, godło III Rzeczypospolitej,
godło I Rzeczypospolitej**

7. Wyjaśnij, co znaczy mieć poczucie tożsamości narodowej.

I.8.1., I.8.2.

Mniejszości narodowe i etniczne. Polonia

1. Przyjrzyj się wykresowi, a następnie wykonaj polecenia.

I.6.4, I.8.1,
I.8.2, I.8.3

Czy zgadza się Pan(i) za stwierdzeniem, że dobrze jest, kiedy w jednym państwie mieszkają ludzie jednej narodowości?

Źródło: CBOS.

a) Podaj, jaki procent badanych to zdecydowani zwolennicy państwa wielonarodowego.

b) Napisz wniosek wynikający z analizy danych.

2. Wymień pięć praw przysługujących mniejszościom narodowym w Polsce.

IV.8.3.

3. Podaj minimum trzy przykłady działań, które można zorganizować w twojej szkole w celu poznania tradycji, historii i kultury przedstawicieli wybranej mniejszości narodowej.

III.8.3.

I.8.3.

4. Przygotuj prezentację multimedialną na temat wybranej mniejszości narodowej, etnicznej lub grupy migrantów w Polsce. Zaprezentuj jej historię, kulturę oraz obecną sytuację. Poniżej zapisz w punktach plan prezentacji wraz z propozycjami tematów ilustracji.

I.8.3.

5. Przyjrzyj się przedstawionym na zdjęciach okładkom gazet. Następnie w odpowiednim miejscu wpisz nazwy mniejszości narodowych, z którymi są związane te pisma.

IV.9.5.

6. Uzasadnij, używając odpowiednich argumentów, pogląd, że w życiu nie należy kierować się stereotypami wobec przedstawicieli mniejszości narodowych.

7. Zjawisko emigracji występuje w naszej historii od bardzo dawna. Nasila się ono szczególnie w okresach kryzysów. Podaj po trzy argumenty za i przeciw emigracji.

I.8.4., II.8.4.

Emigracja	
argumenty przeciw	argumenty za
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

8. Na konturowej mapie politycznej świata zamaluj dziesięć państw, w których jest największy odsetek osób polskiego pochodzenia. Wypisz nazwy tych krajów.

I.8.4.

.....

.....

.....

Postawy wobec ojczyzny oraz wobec innych narodów

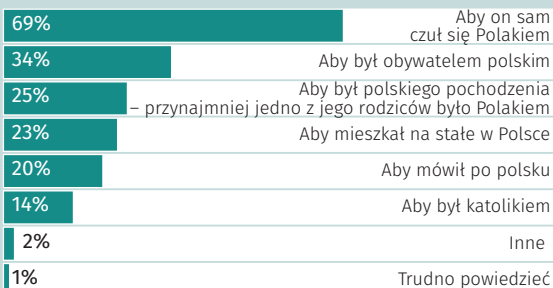
I.6.4., I.8.1.,
I.8.2., II.9.2.,
I.9.3.

1. Przyjrzyj się wykresowi, a następnie wykonaj polecenia.

a) Napisz, co zdaniem blisko 70% Polaków jest konieczne, aby uznać kogoś za Polaka.

b) Wyjaśnij, jak Polacy postrzegają związek między polskością a katolicyzmem.

Co, Pana(i) zdaniem, jest konieczne, aby uznać kogoś za Polaka?

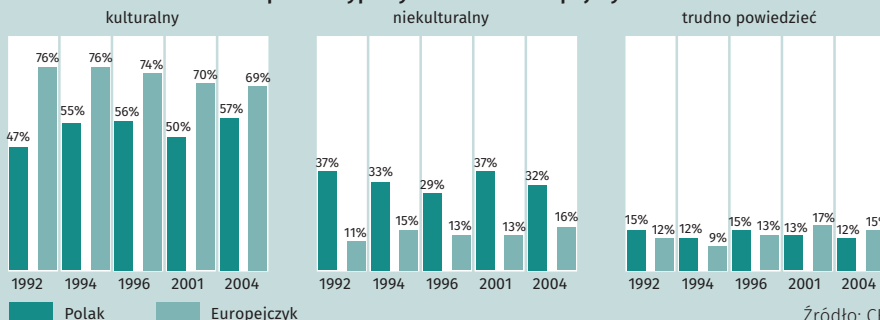
Źródło: CBOS.

I.6.4., I.9.2.,
I.9.5.

2. Przyjrzyj się schematowi, a następnie wykonaj polecenia.

Opinie o typowym Polaku i Europejczyku

Źródło: CBOS.

a) Oceń, jak Polacy postrzegają siebie na tle Europejczyków.

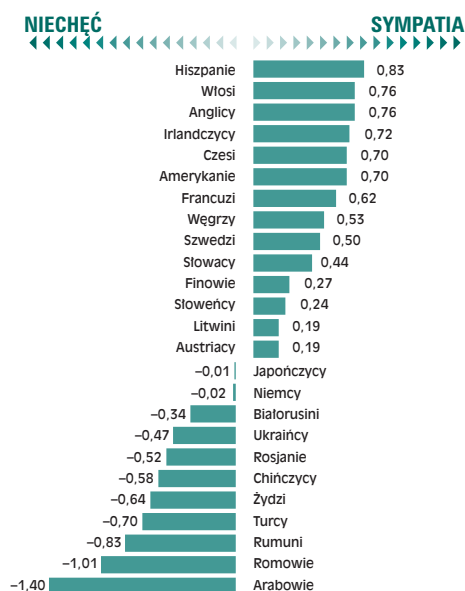
b) Odwołując się do własnej wiedzy, podaj dwie przyczyny takiego postrzegania siebie przez Polaków.

b) Wskaż sąsiadujący z Polską naród, który Polacy lubią najbardziej.

c) W dostępnych źródłach poszukaj przyczyn niechęci Polaków do Arabów i Romów i wypisz je.

Stosunek Polaków do poszczególnych narodów (w %)

Średnie na skali od -3 (maksymalna niechęć)
do +3 (maksymalna sympatia)

Źródło: CBOS

I.8.3., I.9.2.,
I.9.5.

8. Wymień trzy narody, które darzysz największą sympatią. Podaj też po dwa wydarzenia, cechy lub postaci, które się z nimi kojarzą.

-
-
-

I.9.5.

9. Na podstawie konkretnego przykładu z życia wyjaśnij, co oznacza słowo „stereotyp”.

.....

.....

.....

I.9.1., I.9.2.,
I.9.3.

10. Wskaż ten spośród cytatów na temat ojczyzny, który najlepiej oddaje twoje poglądy. Uzasadnij swój wybór.

[illegible]

PAŃSTWO I WŁADZA DEMOKRATYCZNA

Cechy i funkcje państwa. Władza państwowa

1. Ułóż pytania do haseł w krzyżówce. Wyjaśnij hasło główne.

I.3.1., I.8.1.,
I.8.4., I.10.1.

1)

2)

3)

4)

5)

6)

7)

Hasło: państwo –

 2. Poszukaj informacji o koncepcjach genezy państwa. Następnie wpisz ich charakterystyki.

I.10.

Teistyczna –

5. Uzupełnij schemat, wpisując odpowiednie funkcje państwa oraz ich opisy.

I.10.1.

Funkcje państwa

zewewnętrzne

wewnętrzne

.....
-
.....
.....

.....
-
.....
.....

.....
-
.....
.....

.....
-
.....
.....

.....
-
.....
.....

.....
-
.....
.....

.....
-
.....
.....

.....
-
.....
.....

naturalizacja –

reintegracja –

2. Wymień warunki, jakie należy spełnić, aby uzyskać polskie obywatelstwo.

I.4.1., IV.4.1.

 3. Korzystając z różnych źródeł informacji, przygotuj prezentację na temat wybranego europejskiego państwa, które zamieszkuje kilka narodów. W prezentacji uwzględnij takie zagadnienia, jak:

I.4.1., I.8.1.

- a) nazwy narodów, które zamieszkują dane państwo,
- b) lokalizacja narodów na mapie państwa,
- c) struktura narodowościowa danego państwa (liczebność w procentach),
- d) stolica państwa oraz stolice narodowości,
- e) krótkie charakterystyki narodów (kultura, język, potencjał gospodarczy, tło historyczne przyłączenia do państwa dominującego w zarysie),
- f) zakres autonomii narodów w obrębie danego państwa.

Poniżej wpisz nazwę państwa wielonarodowego, które chcesz scharakteryzować oraz wypisz narody, które zamieszkują wybrane przez ciebie państwo.

Państwo:

Narody:

Formy ustrojowe państw

1. Wyjaśnij podane pojęcia.

I.10.1., I.10.2.

monarchia –

republika –

państwo unitarne –

państwo złożone –
.....
konfederacja –
.....
system rządów –
.....

I.10.1., I.10.2. 2. Uzupełnij tabelę, wpisując w odpowiednie kolumny wybrane z podanych określeń.
monarchia, republika, system prezydencki, system parlamentarno-gabinetowy, system parlamentarno-komitetowy, system półprezydencki, system kanclerski

Państwo	Forma rządów	System rządów
Niemcy		
Francja		
Wielka Brytania		
Włochy		
Szwajcaria		
Rosja		
Stany Zjednoczone		
Hiszpania		
Szwecja		

I.10.1., I.10.2. 3. Na konturowej mapie Europy zielonym kolorem zaznacz monarchie. Nazwy państw, w których istnieje ta forma rządów, wypisz obok mapy.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Uzupełnij schemat przedstawiający podział na rodzaje państw.

I.10.1., I.10.2.

Typy państw ze względu na:

formę rządów

państwa demokratyczne,

ustrój terytorialny

złożone:

Różne oblicza państwa

1. Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wykonaj polecenia.

I.10.2.

Czym jest totalitaryzm?

„Istota totalitaryzmu sprowadza się do dążenia do całkowitej kontroli nad ludzkimi umysłami, komunikacją, pamięcią tak, by poddani stali się niezdolni do zadawania sobie pytań innych niż te, które stawia władza, by nie potrafili wyrazić myśli, które przed nimi nie zostały już pomyślane, skatalogowane, by nie byli w stanie odnaleźć innych punktów odniesienia od oceny siebie i swego otoczenia społecznego niż te, które raz na zawsze ustalone zostały przez naczelných architektów systemu.

Totalitaryzm nie może istnieć bez nieustannych wojen, konfliktów, kampanii, sztywnych granic między – »swoimi« a »obcymi«. W propagandzie totalitarnej przeciwnik przedstawiany jest tak, że traci cechy ludzkie [...].

System totalitarny był atrakcyjny lub starał się być frapujący dla setek tysięcy ludzi, którzy po większej części nie bardzo zdawali sobie sprawę, co on oznacza i do czego może prowadzić. Był atrakcyjny przez lata i gdy nagle się okazywało, że sprawy zaszły za daleko, że przemiana reguł prowadzi ku zabiciu życia, budzili się przerażeni. Było wszelako za późno. Okazało się, że wszyscy byli w mniejszym lub większym stopniu uwikłani w utrzymanie tego systemu. Nie było alternatywy. Trzeba było brnąć dalej albo z piętnem hańby, albo też w poczucie, że skoro wszyscy i tak są winni, nie można się już wycofać z tego wyścigu.”

Źródło: P. Śpiewak, *Oswajanie ciemności. Totalitaryzm – próba opisu*, „Res Publica” 5/1989.

a) Wyjaśnij, co jest, zdaniem autora, istotą systemu totalitarnego.

b) Napisz, dlaczego, zdaniem autora, duża część obywateli państw totalitarnych popierała ten system.

I.10.2., IV.10.2.

2. Podaj po trzy charakterystyczne cechy wymienionych w tabeli reżimów politycznych.

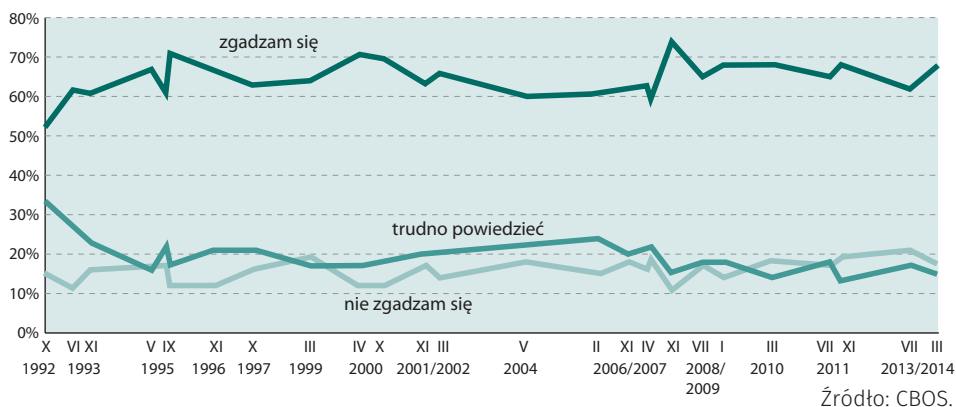
Państwo demokratyczne	Państwo totalitarne	Państwo autorytarne
•	•	•
•	•	•
•	•	•

3. Przyjrzyj się podanemu wykresowi, a następnie wykonaj polecenia.

I.6.4., IV.10.2.,
IV.10.3.

**Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem,
że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?**

a) Podaj rok, w którym największa liczba osób zgodziła się ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów.

b) Podaj, ile procent osób zgodziło się ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów.

c) Wskaż odpowiedź, jakiej ty udzieliłabyś/udzieliłbyś na pytanie ankiety. Uzasadnij swój wybór.

 4. Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie odpowiedz, komu przysługują prawa wymienione w Deklaracji.

I.10.6., IV.10.6.

Fragment Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka

„Każdy człowiek posiada wszystkie prawa i wolności zawarte w niniejszej Deklaracji bez względu na jakiegokolwiek różnice rasy, koloru, płci, języka, wyznania, poglądów politycznych i innych, narodowości, pochodzenia społecznego, majątku, urodzenia lub jakiegokolwiek innego statusu. Nie wolno ponadto czynić żadnej różnicy w zależności od sytuacji politycznej, prawnej lub międzynarodowej kraju lub obszaru, do którego dana osoba przynależy, bez względu na to, czy dany kraj lub obszar jest niepodległy, czy też aktualnie podlega systemowi powiernictwa, nie rządzi się samodzielnie lub jest w jakikolwiek sposób ograniczony w swej niepodległości.”

Źródło: Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Warszawa 1989, s. 4.

Demokracja i jej oblicza

1. Wyjaśnij, jak rozumiesz stwierdzenia Abrahama Lincolna, prezydenta Stanów Zjednoczonych w latach 1860–1865, że: „Demokracja to rząd narodu, poprzez naród i dla narodu”.

I.10.4., IV.10.4.

I.10.5.

2. Uzupełnij tabelę – wymień formy demokracji bezpośredniej oraz pośredniej.

Demokracja bezpośrednia	Demokracja pośrednia

I.10.6., V.10.7.,
I.11.2., V.11.2.

3. Wymień podstawowe zasady współczesnej demokracji i je scharakteryzuj.

-
-
-
-
-
-

I.10.6.

4. Podaj przykłady praw obywatelskich w państwie demokratycznym.

- Prawa osobiste:

.....

.....

.....

- Prawa i wolności polityczne:

- Prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne:

- Prawa solidarnościowe:

5. Przeanalizuj wykres, a następnie wykonaj polecenia.

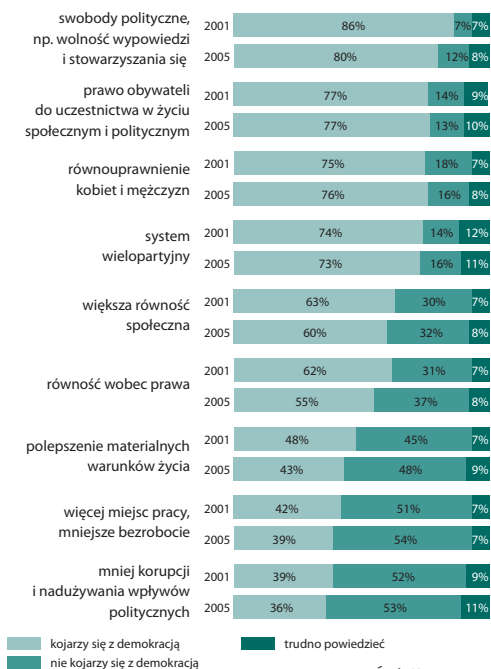
I.6.4., IV.10.3.,
IV.10.6., IV.10.7.

a) Wymień sprawy, z którymi demokracja kojarzy się badanym najbardziej, a z którymi najmniej.

b) Wskaż sprawę, która w 2005 roku była bardziej kojarzona z demokracją niż w 2001 roku.

c) Wskaż sprawę, której kojarzenie z demokracją najbardziej różniło się w podanych latach.

Ludzie kojarzą demokrację z różnymi zjawiskami. Proszę powiedzieć, czy słowo demokracja kojarzy się Panu(i) z następującymi sprawami:

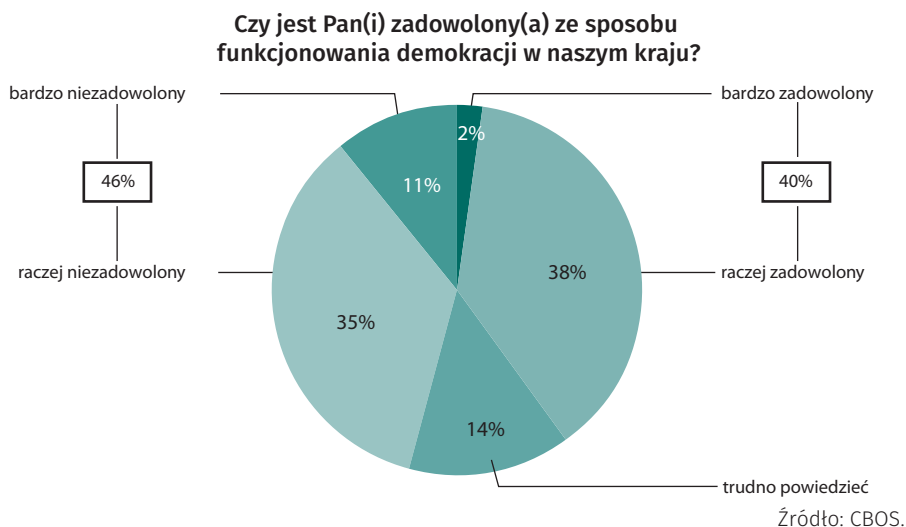
Źródło: CBOS.

Zalety i wady demokracji. Patologie życia publicznego

I.6.4., V.10.7.,
V.11.4.

1. Na podstawie wyników badań i własnych obserwacji napisz, czy Polacy są zadowoleni z funkcjonowania demokracji w naszym kraju. Uzasadnij swoją odpowiedź.

I.10.7., V.10.7.

2. Podaj wady i zalety demokracji. Uzupełnij tabelę.

Demokracja	
zalety	wady
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.

V.10.7.

3. Nazwij i wyjaśnij przedstawiony na ilustracji z sąsiedniej strony problem, który może być zagrożeniem dla demokracji.

4. Podaj trzy przykłady łamania zasad demokratycznych w klasie czy w szkole. Następnie zaproponuj sposoby przeciwdziałania łamaniu tych zasad, które wydają ci się najskuteczniejsze.

IV.10.3.,
IV.10.7.

AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA

Udział obywateli w życiu publicznym

I.4.3., I.5.1.
I.5.4.

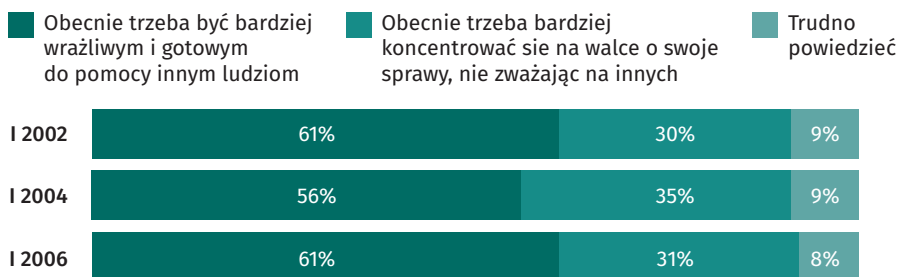
1. Wymień cechy charakterystyczne dla społeczeństwa obywatelskiego.

I.6.4., II.3.3.,
I.4.3., I.5.1.,
IV.5.4.

2. W latach 2002–2006 roku CBOS przeprowadziło badanie na temat „Kondycja polskiego społeczeństwa obywatelskiego”. Poniżej możesz zapoznać się z wybranymi opiniami Polaków na ten temat. Dokonaj analizy każdego ze schematów, zapisz wnioski częściowe pod każdym z nich, a następnie podsumuj swoje obserwacje i odpowiedz na pytanie: Czy polskie społeczeństwo jest społeczeństwem obywatelskim?.

**Przeczytam Panu(i) dwie opinie dotyczące życia społecznego w Polsce.
Chcielibyśmy, aby wybrał(a) Pan(i) tę opinię, która jest bliższa Pana(i) poglądom**

Źródło: CBOS.

Wniosek:

**Przeczytałem Panu(i) dwie opinie dotyczące życia społecznego w Polsce.
Chciałabymy, aby wybrał(a) Pan(i) tę opinię, która jest bliższa Pana(i) poglądom**

- Ludzie tacy jak ja, działając wspólnie z innymi, mogą pomóc potrzebującym lub rozwiązać niektóre problemy swojego środowiska, osiedla, wsi lub miasta
- Ludzie tacy jak ja, nawet działając wspólnie z innymi, nie są w stanie pomóc potrzebującym ani rozwiązać problemów swojego środowiska, osiedla, wsi lub miasta
- Trudno powiedzieć

Źródło: CBOS.

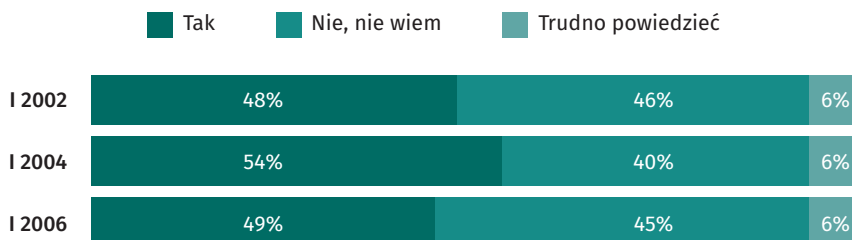
Wniosek:

.....

.....

.....

Czy zna Pan(i) jakąś osobę spoza swojej rodziny, której gotów (gotowa) był(a)by Pan(i) pomagać w dobrowolnej i nieodpłatnej pracy na rzecz środowiska, osiedla, wsi, miasta albo na rzecz potrzebujących?

Źródło: CBOS.

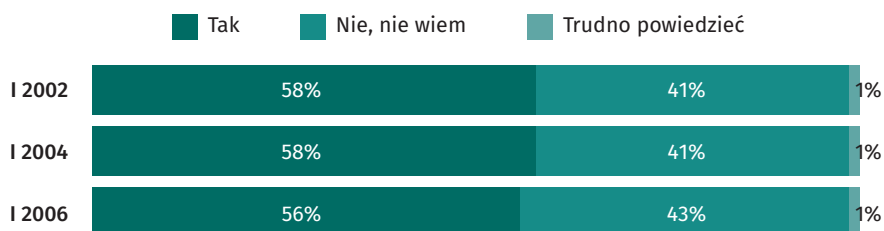
Wniosek:

.....

.....

.....

Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu(i) dobrowolnie i nieodpłatnie pracować na rzecz swojego środowiska, kościoła, osiedla, wsi, miasta albo też pracować społecznie na rzecz potrzebujących?

Źródło: CBOS.

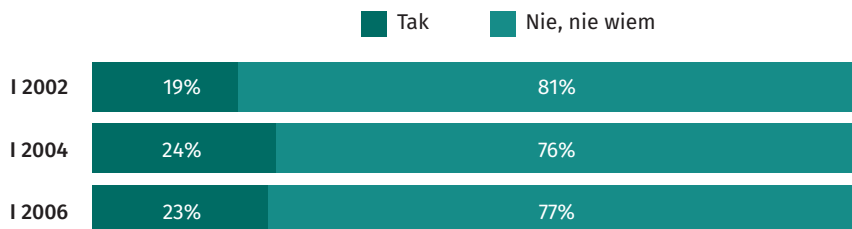
Wniosek:

.....

.....

.....

Czy w ubiegłym roku pracował(a) Pan(i) dobrowolnie i nieodpłatnie na rzecz swojego środowiska, kościoła, osiedla, wsi, miasta albo na rzecz potrzebujących?

Źródło: CBOS.

Wniosek:

.....

.....

Odpowiedź:

.....

.....

.....

.....

.....

I.4.3., IV.5.2.

[illegible]

1.5.1., 1.5.3.

1. Nadzór nad organizacjami pozarządowymi w regionie sprawują władze powiatu. Dowiedz się, jakie organizacje regionalne działają w twoim powiecie. Wypisz cztery przykładowe – podaj ich nazwy i przedmiot ich działalności. Podkreśl te organizacje, które posiadają status organizacji pożytku publicznego.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

I.5.1., I.5.3.

2. Uzupełnij tabelę, wpisując nazwy stowarzyszeń i fundacji, o których słyszałeś/słyszałaś. Opisz zakres ich działalności.

Nazwa	Zakres działalności

I.5.1., I.5.3.

3. Na podstawie fragmentu Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie napisz, jakie organizacje nazywamy organizacjami pożytku publicznego.

Organizacje pożytku publicznego

„Art. 3.

Działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie.

Organizacjami pozarządowymi są, niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia [...]”

Źródło: Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, www.pozYTEK.gov.pl.

I.4.3., I.5.5.

4. Napisz, kto to jest wolontariusz i jakimi cechami powinna się charakteryzować ta osoba.

5. Przeczytaj fragment artykułu i odpowiedz na pytania.

IV.5.1., IV.5.3.,
IV.5.4.

Inicjatywa zapoliczan

„Ciekawa inicjatywa zapoliczan. Chcą realizować swoje pomysły, czasami niekonwencjonalnie. Żeby coś się działo, żeby się zmieniało. Chcą sami się zmieniać, rozwijać. Dlatego powołali do życia stowarzyszenie Instytut Realizacji Śmiałych, Niecodziennych Myśli. Trzech młodych ludzi z Zapolice wzięło po prostu sprawy w swoje ręce. »W nas jest duży potencjał, głowy pełne pomysłów. Nie możemy ciągle czekać na władze lokalne, one za nas wszystkiego nie zrobią. Musimy się uczyć partycypacji w społeczeństwie« – mówi Adam Karczmarek, który razem z przyjaciółmi powołał do życia Instytut. [...] »Chcemy mieć coraz więcej szans na poznawanie nowych rzeczy w kulturze, chcemy po prostu nimi żyć [...]«. Zanim stowarzyszenie zostało zarejestrowane, ludzie skupieni wokół Instytutu zainicjowali i zorganizowali kilka imprez [...]: Gminny Turniej Piłki Nożnej. W czasie Mundialu wspólnie z Gminnym Ośrodkiem Kultury i Sportu wyciągnęli z domów ludzi i zachęcili do wspólnego oglądania meczów reprezentacji polskiej na telebimie. Przyszło wielu mieszkańców Zapolice i nie tylko. Tak tworzy się wspólnotę. Oby tak dalej.”

Źródło: P. Perdek, *Śmiały Instytut*, „Siedem Dni”, Zduńska Wola,
16–22 sierpnia 2006, nr 33.

a) Wyjaśnij, dlaczego młodzi mieszkańcy Zapolice zdecydowali się założyć stowarzyszenie.

b) Wymień cele, jakie chcą osiągnąć dzięki działalności stowarzyszenia.

c) Wymień formy działalności tego „młodego” stowarzyszenia.

Partie polityczne

I.5.1., I.5.3.,
I.7.3.

1. Napisz, na czym polegają wymienione poniżej funkcje partii politycznych:

a) Funkcja rządu –

.....

b) Funkcja wyborcza –

.....

b) Funkcja kształtowania opinii publicznej –

.....

IV.5.1., IV.5.3.,
I.7.3.

2. Na podstawie fragmentu Ustawy o partiach politycznych uzasadnij, dlaczego najważniejszym dokumentem dla partii jest jej statut.

Ustawa o partiach politycznych

„Statut partii politycznej określa jej cele, strukturę i zasady działania,
a w szczególności:

1. nazwę, skrót nazwy i siedzibę partii,
2. sposób nabywania i utraty członkostwa,
3. prawa i obowiązki członków,
4. organy partii, w tym organy reprezentujące partię na zewnątrz oraz uprawnione do zaciągania zobowiązań majątkowych, ich kompetencje oraz czas trwania ich kadencji,
5. tryb dokonywania wyboru organów partii i uzupełniania składów tych organów,
6. sposób zaciągania zobowiązań majątkowych, uzyskiwania środków finansowych oraz tryb sporządzania i zatwierdzania informacji o działalności finansowej partii,
7. zasady tworzenia i znoszenia terenowych jednostek organizacyjnych partii,
8. zasady dokonywania zmian statutu,
9. sposób rozwiązania się partii oraz tryb połączenia z inną partią lub innymi partiami.”

Źródło: Ustawa o partiach politycznych, www.sejm.gov.pl.

.....

.....

3. Partie mają różne oblicza ideowe. Obok krótkich charakterystyk podaj profil ideowy partii.

IV.5.1., IV.5.3., I.7.3.

liberalne, konserwatywne, socjaldemokratyczne, chrześcijańsko-demokratyczne

a) Partie – opowiadają się za ochroną tradycyjnych wartości i instytucji. Podkreślają przywiązanie do porządku i prawa. Są przeciwnikami rewolucji.

b) Partie – odwołują się do chrześcijańskich wartości religijnych i moralnych, kładą nacisk na poszanowanie godności każdego człowieka oraz podkreślają rolę rodziny, która jest podstawową komórką społeczną.

c) Partie – uznają zasady swobodnej działalności gospodarczej i wolnej konkurencji za fundament gospodarki i najlepszy regulator rynku.

d) Partie – opowiadają się za szeroko rozbudowanym systemem interwencjonizmu państwowego. Przecistawiają się wszelkim formom dyskryminacji, akcentują współzależność wolności, sprawiedliwości, równości i solidarności społecznej. Opowiadają się za demokratyzacją wszelkich sfer życia społecznego.

4. Znajdź w internecie ulotki lub plakaty wyborcze dwóch wybranych ugrupowań politycznych. Porównaj je, analizując poszczególne ich elementy.

V.7.4.

Ulotka/plakat (nazwa ugrupowania)	Ulotka/plakat (nazwa ugrupowania)
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

V.12.2.

5. W Polsce występuje system wielopartyjny. Jak sądzisz, czy ta sytuacja jest dla naszego kraju korzystna? Rozważ tę kwestię za pomocą analizy SWOT.

System wielopartyjny w Polsce	
Mocne strony: 	Słabe strony:
Szanse: 	Zagrożenia:

Związki zawodowe

I.5.1., I.5.3.

1. Wymień formy działalności związków zawodowych.

.....

.....

.....

II.5.1., II.5.3.

2. Na podstawie fragmentu tekstu źródłowego odpowiedz, jakie możliwości rozwiązywania sporów zbiorowych z pracodawcą mają pracownicy.

Fragment Konstytucji RP

„1. Zapewnia się wolność zrzeszania się w związkach zawodowych, organizacjach społeczno-zawodowych rolników oraz w organizacjach pracodawców.
 2. Związki zawodowe oraz pracodawcy i ich organizacje mają prawo do rokowań, w szczególności w celu rozwiązywania sporów zbiorowych, oraz do zawierania układów zbiorowych pracy i innych porozumień. 3. Związkom zawodowym przysługuje prawo do organizowania strajków pracowniczych i innych form protestu w granicach określonych w ustawie. Ze względu na dobro publiczne ustawa może ograniczyć prowadzenie strajku lub zakazać go w odniesieniu do określonych kategorii pracowników lub w określonych dziedzinach [...]”

Źródło: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

.....

.....

.....

.....

3. Pod symbolami graficznymi zapisz pełne nazwy dwóch największych centrali związkowych w naszym kraju.

I.5.1., I.5.3.

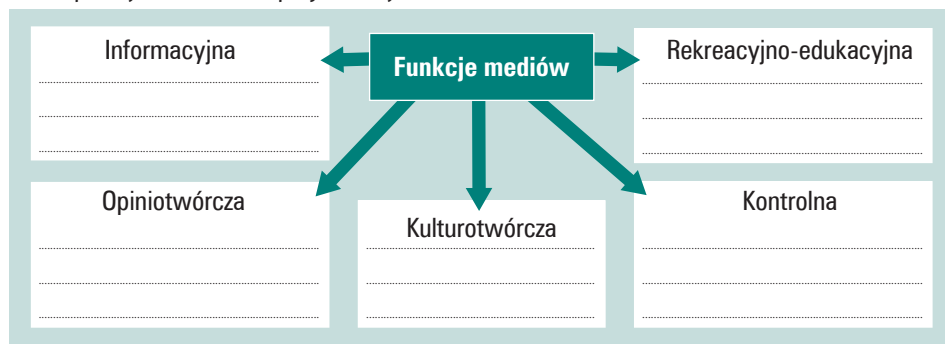
Środki masowego przekazu

1. Wypisz rodzaje mediów i scharakteryzuj je. Podaj po jednym przykładzie tytułu, portalu, stacji, programu.

V.6.2.

2. Uzupełnij schemat o opisy funkcji mediów.

I.5.1., I.6.1.

I.6.3., I.6.4.

3. W miejsce poniżej wklej krótką notatkę prasową, a następnie wybierz z niej zdanie, które zawiera fakt, oraz takie, które stanowi opinię.

Fakt:

.....

.....

Opinia:

.....

.....

USTRÓJ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna

V.11.1., V.11.2.,
V.11.3.

1. Wymień tytuły poszczególnych rozdziałów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

- I.
- II.
- III.
- IV.
- V.
- VI.
- VII.
- VIII.
- IX.
- X.
- XI.
- XII.
- XIII.

I.11.2., V.11.2.

2. Przyporządkuj podanym fragmentom Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej odpowiednie nazwy zasad ustrojowych. Następnie na podstawie jednego z fragmentów uzupełnij schemat.

**zasada podziału władzy, zasada suwerenności narodu,
zasada pluralizmu politycznego, zasada państwa prawa**

„Art. 4.

1. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu.
2. Naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio.”

„Art. 7.

1. Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.”

„Art. 10.

1. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej.
2. Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, władzę wykonawczą Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a władzę sądowniczą sądy i trybunały.”

„Art. 11.

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania partii politycznych. Partie polityczne zrzeszają na zasadach dobrowolności i równości obywateli polskich w celu wpływania metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa.
2. Finansowanie partii politycznych jest jawne.”

Władza w Rzeczypospolitej Polskiej

- V.11.1.** 3. Wyjaśnij, jakie miejsce w hierarchii aktów prawnych w Polsce zajmują umowy między-narodowe ratyfikowane za zgodą sejm.

Prawa i obowiązki obywatela Rzeczypospolitej Polskiej

I.11.3.

1. Na podstawie artykułu 31. Konstytucji napisz, w jakich okolicznościach może nastąpić ograniczenie praw i wolności obywatelskich.

I.11.3.

2. Zaprojektuj ilustracje wybranych zapisów z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej dotyczących praw i obowiązków obywateli. W zaznaczonym miejscu wpisz numer artykułu i fragment Konstytucji, którego dotyczy rysunek.

Prawa obywatela Rzeczypospolitej Polskiej

Artykuł

[illegible]

Obowiązki obywatela Rzeczypospolitej

Artykuł

IV.4.2., IV.6.1.,
IV.11.3.

3. Na podstawie doniesień prasowych i telewizyjnych opisz przykłady łamania w Polsce praw i wolności obywatelskich. Podaj źródło twoich informacji.

Władza ustawodawcza, czyli kto tworzy prawo

IV.13.1. 1. Uzupełnij tekst.

Sejm składa się z postów, a Senat ze senatorów. Postowie i senatorowie są wybierani na-letnią kadencję. Wybory do Sejmu są,,, i proporcjonalne. Obywatele mają i prawo wyborcze. Obradom Sejmu i Senatu przewodniczą Obecnym Marszałkiem Sejmu jest Organami Sejmu, oprócz Marszałka, są: , Seniorów i sejmowe.

IV.13.1., IV.13.2. 2. Uzupełnij opisy. Wpisz we właściwych miejscach nazwy podanych funkcji Sejmu.

ustrojodawcza, ustawodawcza, kreacyjna, kontrolna

funkcja – stanowienie obowiązujących aktów prawnych
funkcja – powoływanie organów państwowych
funkcja – regulowanie ustroju państwa przez możliwość zmiany konstytucji
funkcja – kontrolowanie rządu i innych organów państwa

3. Na podstawie danych w tabeli wykonaj polecenia.

I.12.3., IV.13.1.,
I.13.2.

Kluby i koła Sejmu RP VII kadencji		
Nazwa klubu lub koła	Liczba postów	
	w dniu powstania (08.11.2011)	30.03.2015
Klub Parlamentarny Platforma Obywatelska (PO)	207	202
Klub Parlamentarny Prawo i Sprawiedliwość (PiS)	138	133
Klub Poselski Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL)	28	39
Klub Poselski Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD)	26	34
Klub Parlamentarny Zjednoczona Prawica	16*	15
Koło Poselskie Ruch Palikota (RP)	41	12
postowie niezrzeszeni	2	24

*Klub Solidarnej Polski w 2011 r.

a) Ilu posłów może utworzyć klub poselski, a ilu koło poselskie?

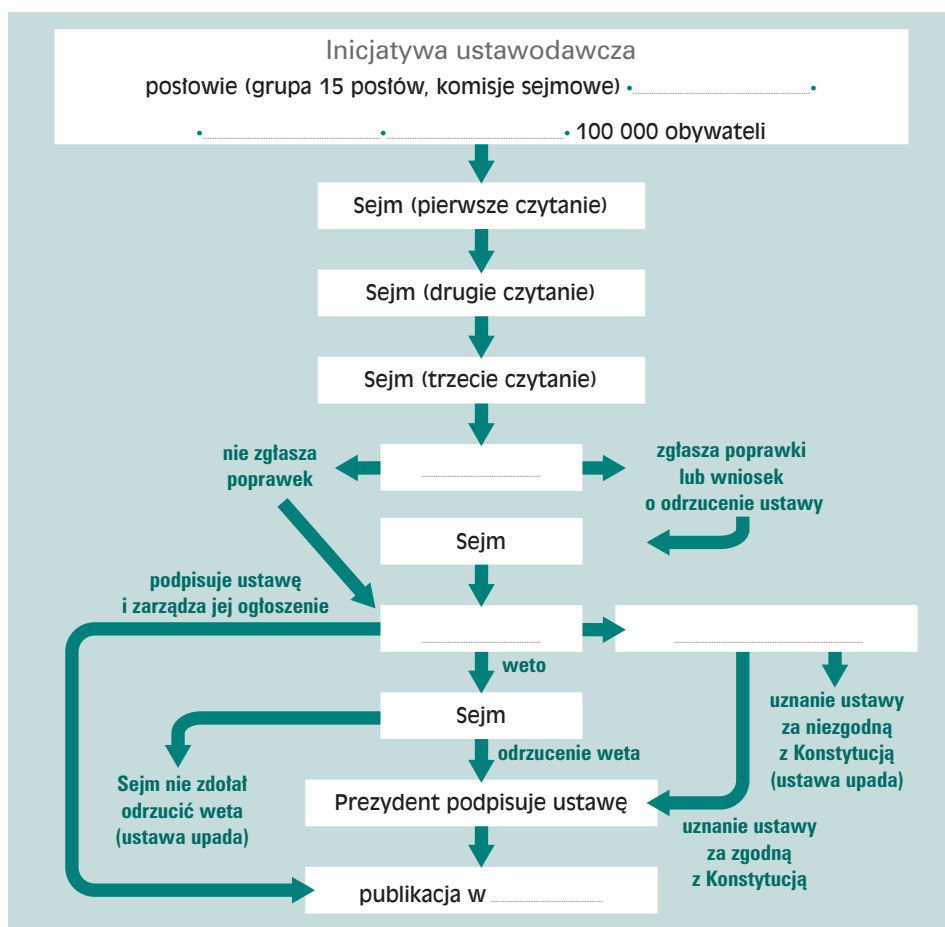
b) Zapisz poniżej nazwę najliczniejszego z klubów (kół) poselskich Sejmu RP VII kadencji.

c) Który z klubów (kół) poselskich jest najmniej liczny? Wpisz jego nazwę.

d) Korzystając z danych na stronie www.sejm.gov.pl, sprawdź, jakie zmiany zaszły ostatnio w liczbie klubów i kół, ich nazwach oraz liczebności w porównaniu ze stanem przedstawionym w tabeli.

4. Uzupełnij schemat powstawania ustawy. W tym celu wykorzystaj właściwy fragment Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

IV.13.1.

I.12.3., IV.13.1.

5. Wymień nazwiska posłów i senatorów z twojego regionu oraz podaj nazwę partii, którą reprezentują. Dowiedz się, w jakich komisjach sejmowych zasiadają.

Władza wykonawcza, czyli kto rządzi

IV.14.1., I.14.1.,
I.14.2.

1. Uzupełnij podane zdania.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej jest wybierany przez
w wyborach,,
i Kadencja Prezydenta trwa lat. Prezydent może być
ponownie wybrany Prezydentem może być oby-
watel polski, który najpóźniej w dniu wyborów osiągnął wiek lat.

I.14.1.

2. Napisz krótkie notatki na temat działań obecnie urzędujących Prezydenta RP i Premiera RP. W wyznaczonych miejscach wklej ich zdjęcia.

Prezydent RP

Premier RP

3. Podkreśl prawidłowe odpowiedzi.

• **Radę Ministrów tworzą:**

- a) premier i ministrowie
- b) ministrowie
- c) Prezes Rady Ministrów i posłowie
- d) prezydent i ministrowie

• **Przedstawicielem Rady Ministrów w terenie jest:**

- a) marszałek
- b) wojewoda
- c) burmistrz
- d) starosta

IV:14.2.

 4. Korzystając ze strony www.kprm.gov.pl, a także z innych źródeł, podaj nazwy pięciu przykładowych ministerstw i nazwiska kierujących nimi ministrów.

I:14.2, IV:14.2,
I:14.3, IV:14.3

-
-
-
-
-

5. Zapisz, do czyich kompetencji (Prezydenta czy Rady Ministrów) należą wymienione uprawnienia.

IV:14.1., IV:14.2.,
IV:14.3.

- a) stosuje prawo łaski –
- b) nadaje ordery i odznaczenia –
- c) wydaje rozporządzenia –
- d) zarządza wybory do Sejmu i Senatu –
- e) prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej –
- f) podpisuje ustawy lub odmawia ich podpisania –
- g) jest najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych –
- h) zapewnia wykonanie ustaw –
- i) nadaje obywatelstwo polskie –
- j) uchwala projekt budżetu państwa –

6. Napisz, kto może należeć do korpusu służby cywilnej.

IV:14.4.

.....

.....

.....

Władza sądownicza. Organy kontroli i ochrony prawa

1. Spośród wymienionych poniżej określeń podkreśl te, które stanowią zasady polskiego wymiaru sprawiedliwości.

IV:15.1.

**domniemanie niewinności oskarżonego, dwuinstancyjność procesu sądowego,
tajność rozpraw, niepodważalność wyroku sądu pierwszej instancji
jawność rozpraw, niezawisłość sędziowska, prawo oskarżonego do obrony**

2. Podkreśl prawidłową odpowiedź.

- W pierwszej instancji sprawy o morderstwo rozpatrują sądy:

3. Wyjaśnij, jakie funkcje w wymiarze sprawiedliwości pełnią podane osoby.

adwokat –

prokurator –

Ławnicy –

4. Wymień zadania Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu.

[illegible]

5. Spośród podanych instytucji wybierz i zakreśl organy kontroli państwowej i ochrony prawa.

**Najwyższa Izba Kontroli, Narodowy Bank Polski, Rzecznik Praw Obywatelskich,
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, Rada Polityki Pieniężnej, Trybunał Konstytucyjny**

6. W środkach masowego przekazu wiele się dyskutuje na temat poziomu bezpieczeństwa obywateli Rzeczypospolitej. Spróbuj się zastanowić nad tym zagadnieniem, a swoim spostrzeżeniom nadaj formę metaplanu.

I.15.1, I.15.2,
II.15.1, II.15.2

Bezpieczeństwo obywateli Rzeczypospolitej Polskiej	
Jak jest?	Jak powinno być?

Dlaczego nie jest tak, jak być powinno?

7. Podaj dwa działania, dzięki którym, twoim zdaniem, wzrósłby poziom bezpieczeństwa obywateli Rzeczypospolitej Polskiej.

II.15.1., II.15.2.

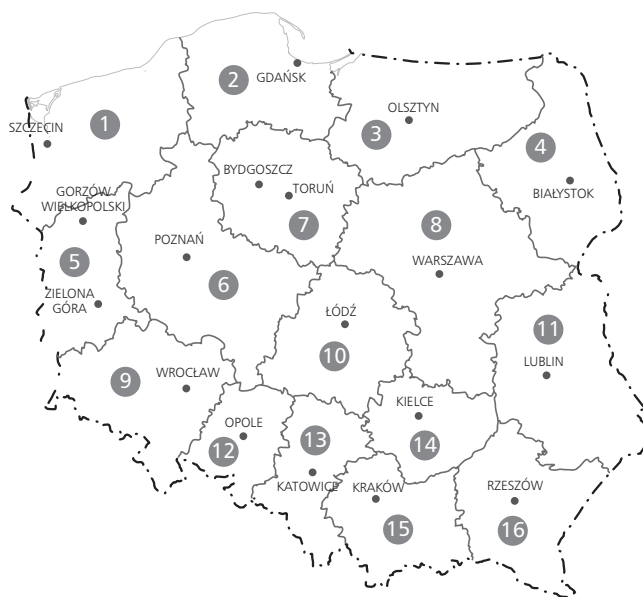
SAMORZĄD TERYTORIALNY

Samorządy i ich znaczenie

1. Przyjrzyj się mapie, a następnie wykonaj polecenia.

IV.16.1., IV.16.2.

1)	7)	13)
2)	8)	14)
3)	9)	15)
4)	10)	16)
5)	11)	
6)	12)	

a) Na konturowej mapie Polski zaznacz kolorem: czerwonym swoje województwo, zielonym województwa ościenne, żółtym pozostałe województwa.

b) Wpisz w odpowiednich miejscach nazwy wszystkich województw ościennych.

IV.16.2.

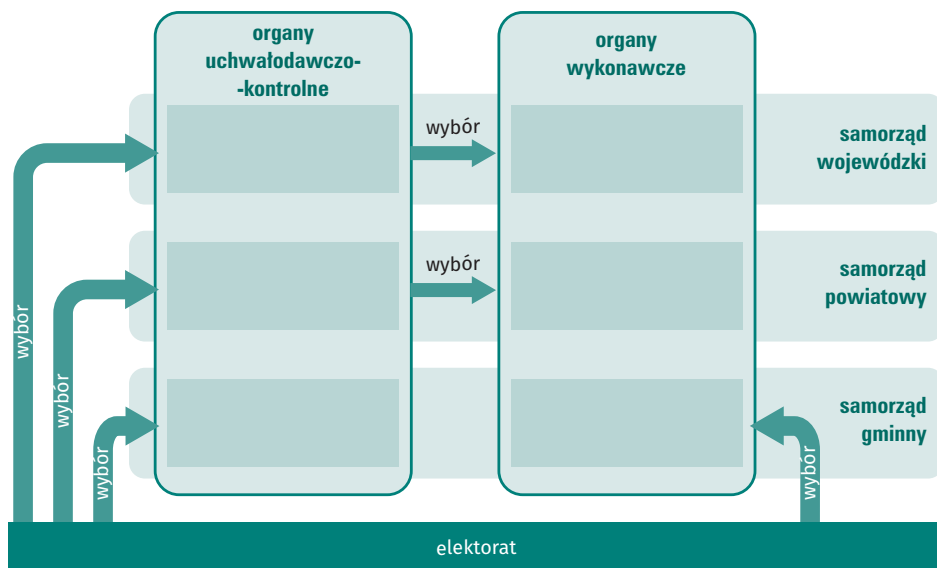
2. Wyjaśnij, co oznaczają pojęcia:

zasada decentralizacji państwa –

zasada pomocniczości (subsydiarności) –

3. Uzupełnij schemat. Wpisz nazwy organów władz gminy, powiatu i województwa.

IV.16.1., IV.17.3.

Wybieramy władze lokalne

- i** 1. Ustal, ilu radnych wchodzi w skład rady gminy, w której mieszkasz. Podaj nazwy ugrupowań reprezentowanych przez te osoby.

I.17.1., IV.17.3.

2. Zaznacz prawidłowe odpowiedzi.

IV.17.3.

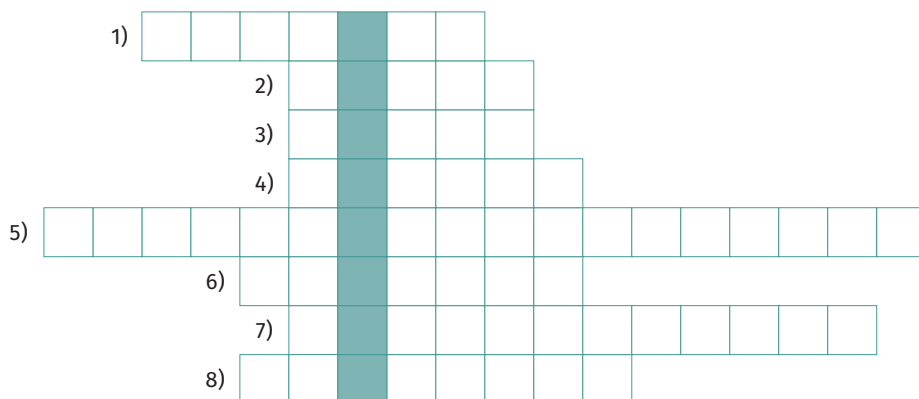
• Kadencja wójtów, burmistrzów i prezydentów trwa:

- a) 2 lata
- b) 3 lata
- c) 4 lata
- d) 5 lat

• Obywatele UE zamieszkujący na stałe w Polsce mogą brać udział w wyborach do:

- a) rad gmin
- b) rad powiatów
- c) sejmików wojewódzkich
- d) rad gmin i powiatów

3. Rozwiąż krzyżówkę i wyjaśnij hasło.

- 1) Przewodniczący zarządu powiatu.
- 2) Członek rady gminy.
- 3) Podstawowa, najmniejsza jednostka samorządu terytorialnego.
- 4) Jednostka samorządu terytorialnego wprowadzona w nowym podziale administracyjnym 1 stycznia 1999 roku.
- 5) Obok Państwowej Komisji Wyborczej organizują wybory i sprawują nadzór nad ich przeprowadzeniem.
- 6) Znak, który wyborcy stawiają na karcie wyborczej przy nazwisku wybieranego kandydata na radnego.
- 7) Wyznaczony przez pełnomocnika komitetu wyborczego przedstawiciel listy kandydatów na radnych, obecny w lokalu wyborczym podczas trwania wyborów.
- 8) ... władz samorządowych trwa 4 lata.

Hasło: terytorialny –

4. Udział w wyborach to ważna powinność obywatelska. Wymień cztery argumenty, którymi potwierdzisz konieczność uczestniczenia w wyborach lokalnych, krajowych i europejskich.

-
-
-
-

5. Wyobraź sobie, że jesteś kandydatem do rady gminy. Opracuj swój program wyborczy. Nazwij ugrupowanie, którego jesteś przedstawicielem. Zaprojektuj także logo komitetu wyborczego.

I.17.3., I.18.3.

Komitet wyborczy (nazwa)

Program

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Gmina wspólnotą mieszkańców

 1. Uzupelnij dane dotyczące gminy, w której mieszkasz.

I.17.1.

a) nazwa gminy:

b) adres urzędu gminy:

c) strona internetowa, e-mail:

d) imię i nazwisko wójta, burmistrza lub prezydenta:

e) imię i nazwisko przewodniczącego rady gminy:

2. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

IV.17.1.

• **Własność należąca do gmin i ich związków to mienie:**

a) spółdzielcze b) komunalne c) państwowe d) prywatne

 3. Na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy ustal, jaki jest odsetek bezrobotnych w twojej gminie. Uwzględnij dane ogólne, podział na płeć, wykształcenie oraz wiek.

I.17.4., I.17.6.,
IV.18.1.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Samorząd powiatowy i wojewódzki

I.17.1.

1. Na podstawie danych z rocznika statystycznego zapisz, ile jest gmin i powiatów w twoim województwie.

województwo –

liczba gmin –

liczba powiatów –

I.17.5., I.17.6.

2. Wypełnij druk wniosku o zarejestrowanie pojazdu. Pamiętaj, by przeczytać objaśnienia zamieszczone na końcu druku.

WNIOSEK

.....
(imię i nazwisko lub nazwa właściciela)
.....
(adres właściciela)
(nr PESEL lub REGON* / data urodzenia**)
.....
(miejscowość, data)
.....
(nazwa organu rejestrującego)
.....
(miejscowość)

Wnoszę o rejestrację – czasową rejestrację w celu

- **wyrejestrowanie*** następującego pojazdu:**

1. rodzaj pojazdu i przeznaczenie
2. marka, typ, model
3. rok produkcji
4. numer identyfikacyjny VIN / nr nadwozia (podwozia)
5. numer silnika
6. dotychczasowy numer rejestracyjny
7. numer karty pojazdu

Do wniosku załączam następujące dokumenty:

1.
2.
3.
4.
5.
6.

Wnoszę o wydanie tablic rejestracyjnych indywidualnych

O następującym wyróżniku pojazdu:****

.....
(podpis właściciela)

* Numer REGON podaje się, gdy właścicielem pojazdu jest przedsiębiorca.

** Datę urodzenia wpisują tylko cudzoziemcy, którzy nie mają ustalonego nr PESEL.

*** Niepotrzebne skreślić.

**** Wypełnia właściciel, jeżeli wnosi o wydanie tablic indywidualnych zamiast tablic zwyczajnych.

Druk AO-05-01z

3. Uzupełnij informacje na temat powiatu i województwa, w którym mieszkasz.

I.18.1., I.18.2.

- a) nazwa powiatu:
- b) adres urzędu powiatowego:
- c) strona internetowa, e-mail:
- d) imię i nazwisko starosty powiatu:
- e) miasto – siedziba urzędu wojewódzkiego:
- f) imię i nazwisko marszałka województwa:

4. Wypisz miejsca, w których można załatwić podane sprawy (urząd powiatowy, urzędy wojewódzkie).

I.17.5., I.17.6.,
I.18.1., I.18.2.

- a) otrzymanie prawa jazdy –
- b) zgoda na zbiórkę pieniędzy na terenie województwa –
- c) rejestracja pojazdu –
- d) zgoda na zmianę nazwiska i imienia –
- e) otrzymanie paszportu –
- f) otrzymanie karty wędkarskiej –
- g) rejestracja bezrobotnych –
- h) złożenie skargi konsumenckiej –

GOSPODARKA RYNKOWA

O gospodarce. Popyt i podaż. Konkurencja

I.6.4., I.25.3.,
VI.25.3.

1. Przeanalizuj wyniki podanego sondażu. Czy podzielasz skojarzenia Polaków na temat gospodarki rynkowej? Wybierz te określenia, z którymi się zgadzasz. Wypisz je w odpowiedniej części tabeli. Możesz także dopisać własne skojarzenia.

Skojarzenia z gospodarką rynkową	
pozytywne	negatywne
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

VI.25.3.

[illegible]

VI.25.4.

- a) Wraz z liczbą sprzedających cena jabłek rośnie.
- b) Wraz z liczbą sprzedających cena jabłek spada.
- c) Im bliżej wiosny, tym cena jabłek jest wyższa.
- d) Im większy nieurodzaj, tym cena jabłek jest niższa.
- e) Im większa moda na zdrową żywność, tym cena jabłek jest wyższa.
- f) Im większa możliwość importu, tym cena jabłek jest wyższa.
- g) Im większe zbiory, tym cena jabłek jest niższa.

VI.25.4.

- cena
 - ilość dobra, jaką kupujący są skłonni nabyć przy różnych poziomach cen
- popyt
 - ilość pieniędzy, za jakie kupujący nabywa jakieś dobro i usługę, a sprzedający godzi się je zbyć
- podaż
 - ilość dobra oferowanego na rynku przez producentów przy różnych poziomach cen

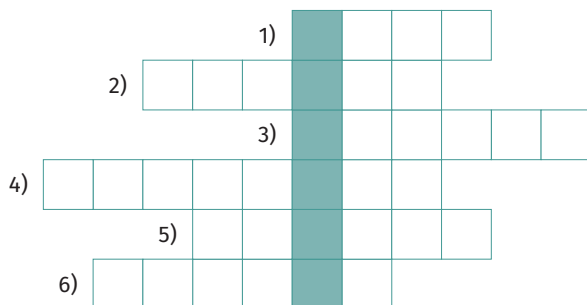
VI.25.3.,
VI.25.4.

- _____

Jak funkcjonuje gospodarstwo domowe?

VI.26.1.,
VI.26.2.

1. Rozwiąż krzyżówkę. Zdefiniuj otrzymane hasło.

- 1) Instytucja, w której możemy pożyczyć pieniądze.
- 2) Świadczą je na przykład fryzjer, kucharz, malarz.
- 3) Określenie gospodarstwa najczęściej prowadzonego przez rodzinę.
- 4) Występuje, gdy dochody są większe od wydatków.
- 5) Nazwa pożyczki udzielanej przez bank.
- 6) Powierzenie pieniędzy bankowi.

Hasło: –

.....

.....

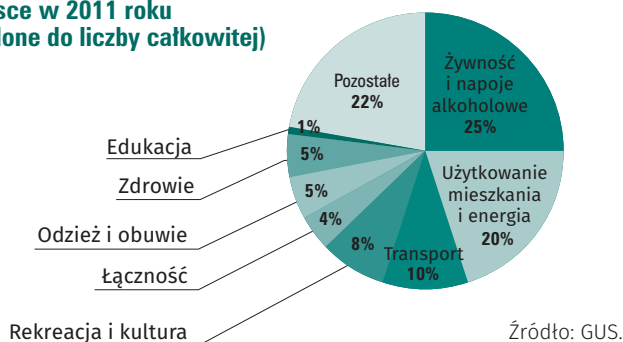

VI.26.1.,
VI.26.2.,
VI.26.3.

2. Ułóż budżet miesięczny gospodarstwa domowego twojej rodziny przy założeniu, że twoi rodzice lub opiekunowie dysponują miesięcznie łączną kwotą 5 000 zł. Przy planowaniu wydatków skorzystaj z danych dotyczących struktury wydatków gospodarstw domowych w Polsce zamieszczonych na na wykresie.

Dochody	Wydatki	Kwota (w zł)
5.000 zł	1. Użytkowanie mieszkania (czynsz)	
	2. Energia	
	3.	
	4.	
	5.	
	6.	
	7.	
	8.	
	9.	

Struktura wydatków gospodarstw domowych w Polsce w 2011 roku (dane zaokrąglone do liczby całkowitej)

VI.26.1.,
VI.26.2.,
VI.26.3.

3. Analizując budżet gospodarstwa domowego swojej rodziny (zad. 2), wykonaj następujące polecenia.

a) Napisz, jakiego rodzaju wydatki dominują w budżecie twojej rodziny.

b) Wskaż wydatki, z których można zrezygnować bez uszczerbku dla poziomu życia rodziny.

c) Wyjaśnij, czym są wydatki stałe.

d) Zastanów się i napisz, jak można zagospodarować ewentualne oszczędności lub jak pokryć ewentualną stratę.

[illegible]

Formy i funkcje pieniądza

VI.27.1. 1. Połącz pojęcia z ich definicjami.

- czek
- tymczasowy odpowiednik prawdziwych pieniędzy pojawiający się w czasie wojen lub kryzysów gospodarczych
- płaćdło
- powszechnie akceptowany środek wymiany dóbr i usług oraz miernik ich wartości
- pieniądź
- pisemne zlecenie wypłaty zapisanej w nim sumy pieniędzy

2. Przeczytaj tekst, a następnie wykonaj polecenia.

VI.27.1.

Wystąpienie Leszka Balcerowicza

„Ludzie pragną dobrego pieniądza – stabilnego i swobodnie wymienialnego na inne pieniądze i towary. To pragnienie często zderzało się i zderza z polityczną praktyką jego psucia. Władza polityczna uprawiała ją nawet wtedy, gdy pieniądź był kruszcowy. Zmniejszano wtedy wartość kruszcu w monetach. Z danej ilości srebra lub złota wytwarzano zatem więcej jednostek pieniądza, podstępnie obniżając jego wartość. W efekcie ceny dóbr wyrażone w pustym pieniądzu rosły [...]. Korzyści odnosił władca, który – oszukując ludzi – zagrabił część ich siły nabywczej.

Historia Polski pokazuje, że pieniądź psuli szczególnie władcy słabi. W czasach rozbicia dzielnicowego Polski niektórzy książęta wprowadzali [...] wielokrotną, przymusową wymianę starych monet na nowe – o niższej zawartości kruszcu.

Psucie pieniądza w Polsce było narzędziem nie tylko wyzysku wewnętrznego, ale i zewnętrznego. Fryderyk II, król Prus, finansował koszty wojny siedmioletniej, kierując do obiegu w naszym kraju podrabianą monetę. Władcy światli mieli świadomość, że naprawa pieniądza jest warunkiem rozwoju kraju.”

Źródło: Wystąpienie Leszka Balcerowicza w debacie sejmowej, 18.07.2006 r., www.nbp.pl.

a) Odpowiedz, o jakim zjawisku ekonomicznym jest mowa w tekście.

.....

b) Podaj, kto po raz pierwszy sformułował prawo opisujące to zjawisko.

.....

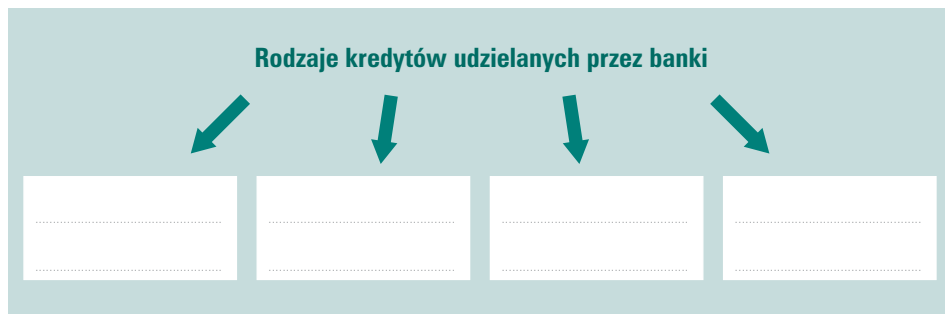
c) Zastanów się i odpowiedz, czy opisane prawo ekonomiczne jest aktualne w dzisiejszych czasach.

.....
.....
.....
.....

Rola banków. Giełda papierów wartościowych

1. Uzupełnij schemat, wpisując rodzaje kredytów.

VI.27.2., VI.27.3.

2. Wypisz kompetencje organów Narodowego Banku Polskiego.

VI.27.2., VI.27.3.

a) Rada Polityki Pieniężnej –

.....

.....

.....

b) Komisja Nadzoru Bankowego –

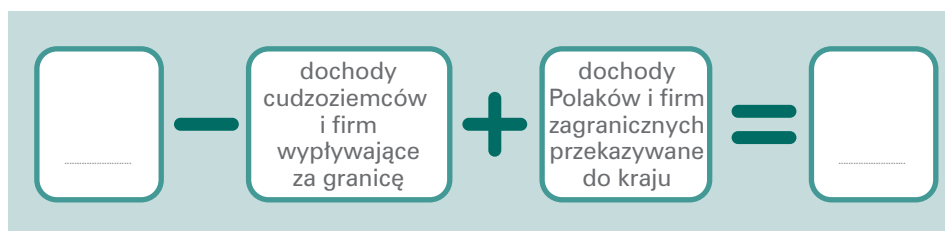
.....

.....

Gospodarka narodowa. Produkt krajowy brutto

1. Uzupełnij podane schematy ilustrujące wskaźniki gospodarcze.

VI.28.1.

VI.27.3.

2. W Polsce w ostatnich latach szybko rozwijają się fundusze emerytalne. Na podstawie informacji z Internetu wykonaj polecenia.

a) Wyjaśnij, dlaczego fundusze emerytalne dysponują coraz większymi pieniędzmi.

b) Wyjaśnij, co oznacza skrót OFE.

c) Podaj nazwy przynajmniej trzech funduszy emerytalnych.

Budżet państwa i podatki

VI.28.1.,
VI.28.2.,
VI.28.3.

1. Uzupełnij tekst, wpisując pojęcia we właściwej formie.

kompletność, roczność, powszechność, jawność, równowaga

Budżet uchwalony przez parlament jest oparty na kilku podstawowych zasadach. Przede wszystkim obejmuje zestawienie dochodów i wydatków na rok. To zasada

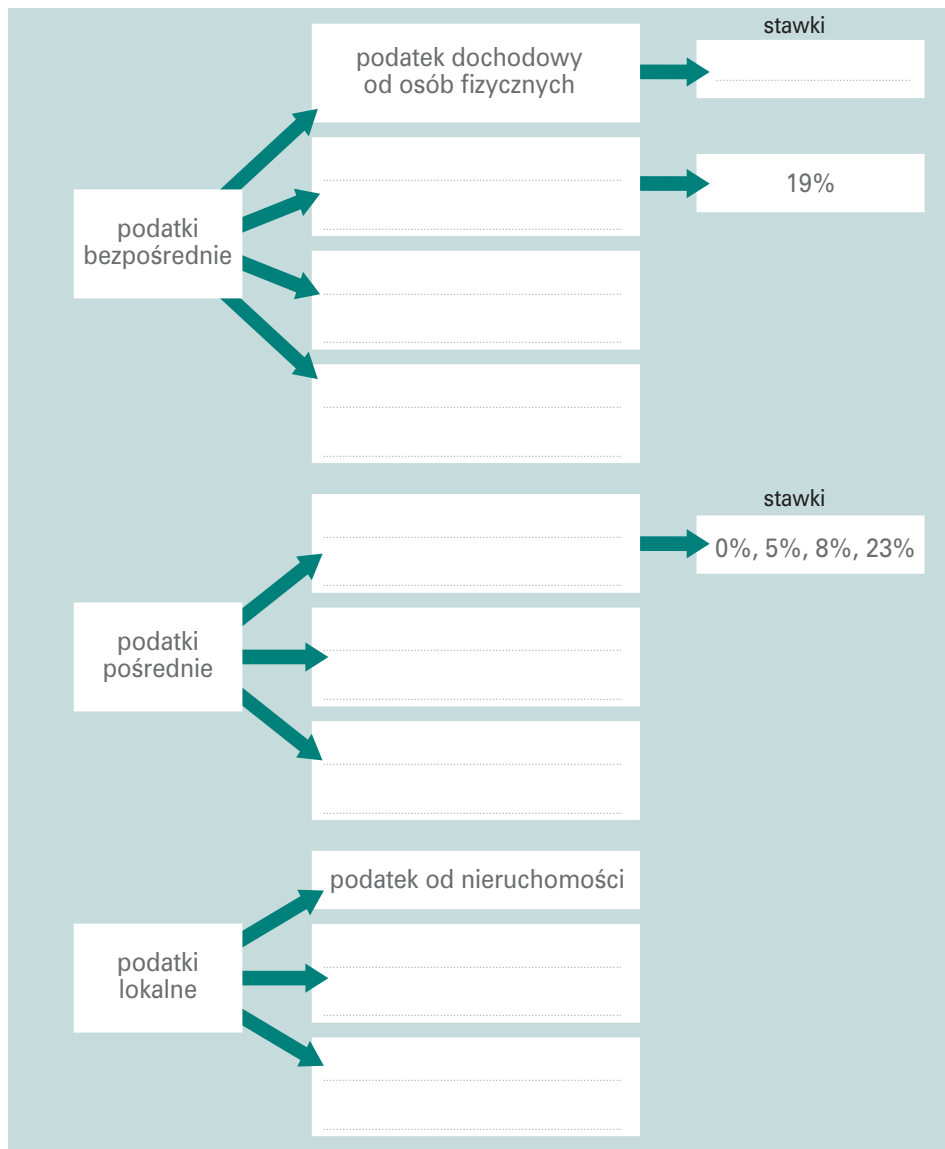
..... budżetowania. Zasada oznacza, że w budżecie powinny się znaleźć wszystkie dochody i wydatki państwa. Powoduje to, że ustawa budżetowa to pokaźnych rozmiarów książka zawierająca wszystkie pozycje dotyczące wydatków i dochodów, które są podsumowane i łączą się w jedną całość (zasada jedności). Budżet jest uchwalany po zasięgnięciu opinii wielu środowisk, partii i samorządów lokalnych. Każdy obywatel może się zapoznać z ustawą, ponieważ jest ona publikowana

w Dzienniku Ustaw i Internecie zgodnie z zasadą Bardzo ważne jest zrównoważenie budżetu. Nawet jeśli wydatki przekraczają dochody, musi być wskazane źródło sfinansowania deficytu, czyli musi być zachowana zasada

..... budżetowej. Państwo nie powinno również wydawać (ani zarabiać) pieniędzy, których nie przewidziano w ustawie budżetowej. Taki jest wymóg zasady

2. Uzupełnij schematy, wpisując nazwy podatków lub ich stawki.

VI.28.3.

3. Podaj przynajmniej trzy powody, dla których nie powinno się powiększać długu publicznego.

VI.28.2.

VI.28.3. 4. Między zwolennikami liberalnej gospodarki wolnorynkowej a zwolennikami większej ingerencji państwa w gospodarkę trwa spór o wysokość podatków i ich rolę w gospodarce. Pierwsi są zwolennikami ograniczania podatków, drudzy zaś akceptują potrzebę wyższych podatków. Podaj po trzy argumenty obu stron. Spróbuj zająć własne stanowisko w tej sprawie.

80

INDEKS HASEŁ

A

adwokat 64

B

bezrobotny 69
budżet 74, 78
burmistrz 63, 67, 69

C

cnoty obywatelskie 49
czek 76

D

debata 12, 13
demokracja 17, 40, 41, 43, 44
bezpośrednia 42
pośrednia 42
zagrożenia 44
demonopolizacja 73
dyskusja 12

E

emigracja 27

F

fakt 56
fundacja 50

G

gmina 67, 69, 70
gospodarka rynkowa 72, 73
gospodarstwo domowe 74
grupy społeczne 8, 9, 18

H

Holokaust 29

K

klasy społeczne 18

Komisja Nadzoru Bankowego 77
komunikowanie się 11
konfederacja 38
konformizm 10
Konstytucja RP 57, 58, 59, 60, 61
korpus służby cywilnej 63
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji 64

L

lider 9

Ł

łamanie praw 59
ławnik 64

M

małżeństwo 36
marszałek 63
media 55
mniejszości narodowe 25, 26
monarchia 37, 38
monopol 73

N

nacjonalizm 29
Najwyższa Izba Kontroli 64
naród 22, 29, 30, 33
narodowość 22
Narodowy Bank Polski 64
naturalizacja 37
nietolerancja 10
niezawistość sędziowska 63
nonkonformizm 10
normy społeczne 9

O

obowiązki ucznia 15

obywatelstwo 22, 37
odpowiedzialność 10
ojczyzna 31, 32
opinia 56
organizacje pożytku publicznego 49, 50
osobowość 4

P

państwo 34, 35
unitarne 37
złożone 38
państwo wielonarodowe 25
partia polityczna 52, 53, 62
pieniądz 76, 78
plakat wyborczy 53
płacidło 76
podatki 79, 80
podaż 73
Polonia 33
popyt 73
poseł 60, 61, 62
postawa patriotyczna 29
powiat 49, 67, 70, 71
pracodawca 54
produkt narodowy brutto 77
prawa
człowieka 41
ucznia 15
prawo
krwi 36
ziemi 36
Premier RP 62
Prezydent RP 62, 63
problemy
społeczeństwa polskiego 21
życiowe młodych Polaków 21
produkt krajowy brutto 77
prokurator 64

R

Rada Ministrów 63
Rada Polityki Pieniężnej 64, 77
rasizm 29
reintegracja 37
republika 37, 38
resocjalizacja 5
reżim polityczny 40
rodzina 8, 9
role społeczne 6
rozwiązywanie konfliktów 14
rząd 60
Rzecznik Praw Obywatelskich 64

S

samorząd terytorialny 68
samorząd uczniowski 16
sejm 60, 63
senat 60, 63
senator 60, 62
socjalizacja 5
społeczeństwo 33
 globalne 19
 obywatelskie 46
 pierwotne 20
starosta 63
statut szkoły 15, 16
stereotyp 26
stowarzyszenie 50, 51
struktura społeczna 18
suwerenność 33
symbole narodowe 24
system
 kanclerski 38
 parlamentarno-gabineto-
 wy 38
 parlamentarno-komite-
 wy 38
 półprezydencki 38
 prezydencki 38
 wielopartyjny 54
szowinizm 29

T

terytorium 33
totalitaryzm (państwo totali-
tarne) 39, 40
tożsamość narodowa 25
Trybunał Konstytucyjny 64
Trybunał Stanu 64

U

ustawa budżetowa 78

W

wartości 4
więzi 18
władza
 sądownicza 58, 63
 ustawodawcza 58, 60
 wykonawcza 58, 62
wojewoda 63
województwo 67, 70, 71
wójt 69
wolontariusz 50
wzajemność 10

Z

zasada
 państwa prawa 57
 pluralizmu politycznego 57
 podziału władzy 57
 suwerenności narodu 57
 decentralizacji państwa 66
 pomocniczości (subsidiar-
 ności) 66
zaufanie 10
związki zawodowe 54

Numer zadania	Cele kształcenia oraz treści nauczania z podstawy programowej	OPERON „Wiedza o społeczeństwie 1” oraz „Wiedza o społeczeństwie 2”	CEO–Civitas „Wiedza o społeczeństwie w gimnazjum. KOSS podstawowy”, cz. 1 i cz. 2	Nowa Era „Dziś i jutro 1” oraz „Dziś i jutro 2”	WSiP „Wiedza o społeczeństwie”
		numery stron w podręczniku			
Dział I: Życie w grupie					
O tożsamości człowieka					
1.	treści wprowadzające oraz I.1.	8–9	31	6–7	8–10
2.	treści wprowadzające oraz I.1.	9	31–32	6–7	8
3.	treści wprowadzające oraz I.1.	9	31–32	8–10	8–11
4.	treści wprowadzające oraz I.1.	9	31–35	6–11	8–11
Człowiek istotą społeczną					
1.	I.2.1.	8	31	12	12–13
2.	I.2.1	8	31–35	13–14	12–14
3.	I.2.4	12–13	31	15–16	14–15
4.	I.2.4	12	32	15	14
5.	I.2.1	8	31–35	12	12–17
Grupy społeczne					
1.	I.2.1	10–11	31–32	29	14
2.	I.2.1	11–12	14–17, 31–35	30–31	18–20
3.	II.2.2, II.2.4	13–14	14–17	30–31, 39	18
4.	I.2.1	11–14	33–35	32	27–28
5.	I.2.1	11–14	33–35	32–33	27–28
6.	II.2.1, II.2.2, II.2.4	11–14	14–15	29–33	18–20
7.	II.2.4	12–13	15, 21	12	22, 25–26, 50

Numer zadania	Cele kształcenia oraz treści nauczania z podstawy programowej	OPERON „Wiedza o społeczeństwie 1” oraz „Wiedza o społeczeństwie 2”	CEO–Civitas „Wiedza o społeczeństwie w gimnazjum. KOSS podstawowy”, cz. 1 i cz. 2	Nowa Era „Dziś i jutro 1” oraz „Dziś i jutro 2”	WSiP „Wiedza o społeczeństwie”
		numery stron w podręczniku			
Normy współżycia między ludźmi					
1.	I.2.2.	9, 13–14, 78	36	38	21–22, 32–34
2.	II.1.3, II.1.4, II.2.2	13	36–42	25	32–34
3.	II.2.2.	13–14	36–42	29	21–22
4.	II.1.4, II.2.5.	13–14, 22, 46	33	41–42	29–32, 32–35
Zasady komunikowania się					
1.	II.1.1	18–22	9–13	18–20	78–79
2.	II.1.1	18–20	9	18–20	78–81
3.	II.1.1	18–20	9	18–20	78–81
4.	II.1.1	20	10–11	21	80
5.	I.1.1	22	13	22	36–41, 78–81
6.	II.1.1	22	13	22	64–68
7.	III.1.2	22	18–22	23	24–25
Sposoby rozwiązywania konfliktów					
1.	II.1.3	21	23–27	24–28	36–41
2.	II.1.3	21	23–27	24–28	38–39
3.	II.1.3, II.1.4	21–22	17	24–28	36–41
4.	II.1.4	21–22	17	29–31	32–35, 66–68
5.	II.1.4	21–22	17	29–31	32–35, 66–68, 80
Życie szkolnej społeczności					
1.	IV.2.3	25, 32	48–49	35	46
2.	treści dodatkowe oraz I.	25–27	43–49		44

Numer zadania	Cele kształcenia oraz treści nauczania z podstawy programowej	OPERON „Wiedza o społeczeństwie 1” oraz „Wiedza o społeczeństwie 2”	CEO–Civitas „Wiedza o społeczeństwie w gimnazjum. KOSS podstawowy”, cz. 1 i cz. 2	Nowa Era „Dziś i jutro 1” oraz „Dziś i jutro 2”	WSiP „Wiedza o społeczeństwie”
		numery stron w podręczniku			
3.	treści dodatkowe oraz I.	25–27	43–49		44–47
4.	I.2.3	28	43–49	34, 36–37	46
5.	I.2.3	27	48	36–37	46–46
6.	I.2.3	28, 29–32	43–49	36–37	44–51
7.	I.2.3	25–28, 29–30	43–49	34–37	49, 47, 50
8.	IV.2.3	30–32	46	36–37	48–50
9.	IV.2.3	29–32	46–47	36–37	48–50
Spółeczeństwo i jego struktura					
1.	I.2.1, I.2.4, I.3.1	7–8, 9, 10, 11, 15–17	50–54	68–71	8–35
2.	I.3.1	16	50	68–69	8–35
3.	I.3.1	16–17	50–51	68–71	29, 30, 31, 34
4.	I.3.1, II.3.2, II.3.3	15–17	31–42	68	76–77
5.	I.3.1, I.3.2, I.3.3	15–17	31–42	68	64, 66–67, 76
6.	I.3.1, I.3.2, I.3.3	15–17	31–32	68	64, 76
Spółeczeństwo polskie					
1.	I.3.1, I.3.2, I.3.3	15–17	50–54	72–75	32–35
2.	I.3.1, I.3.2, I.3.3	15–17	50–54	72–75	32–35
3.	I.3.1, I.3.2, I.3.3	15–17	50–54	72–75	32–35
4.	II.3.2, II.3.3	15–17	50–54	72–75	32–35
5.	II.3.3	15–17	50–54	48–52	32–35
Dział II: Naród i ojczyzna					
O narodzie i symbolach narodowych					
1.	I.8.1, I.8.2	35, 36	147	53–54	105, 109

Numer zadania	Cele kształcenia oraz treści nauczania z podstawy programowej	OPERON „Wiedza o społeczeństwie 1” oraz „Wiedza o społeczeństwie 2”	CEO-Civitas „Wiedza o społeczeństwie w gimnazjum. KOSS podstawowy”, cz. 1 i cz. 2	Nowa Era „Dziś i jutro 1” oraz „Dziś i jutro 2”	WSiP „Wiedza o społeczeństwie”
		numery stron w podręczniku			
2.	I.8.1	37	148	84	109–110
3.	I.9.3	35	157–163	57, 58, 59	108
4.	I.9.3, I.6.4	35–41	157–163	57	108
5.	I.8.1, I.8.2	38–41	147–151	55	112
6.	I.8.1, I.8.2	38	147–151	55	112
7.	I.8.1, I.8.2	35–37	159	53–56	104–105, 109, 113
Mniejszości narodowe i etniczne. Polonia					
1.	I.6.4, I.8.1, I.8.2, I.8.3	42–47	152–156	62–67	116–117
2.	IV.8.3	43	152–156	64	116–120
3.	III.8.3	44–45	152–156	62–65	116–120
4.	I.8.3	44–45	152–156	62–65	116–120
5.	I.8.3	42–47	152–156	62–65	119
6.	IV.9.5	46–47	155–156	61, 65	110
7.	I.8.4, II.8.4	52–53	157–163	66–67	120–121
8.	I.8.4	52–53	157–163	66–67	121
Postawy wobec ojczyzny oraz wobec innych narodów					
1.	I.6.4, I.8.1, I.8.2, II.9.2, I.9.3	36–37, 48–53	152–169	53–56, 57–61	107, 110
2.	I.6.4, I.9.2, I.9.5	46–47, 48–51	152–169	57–61	107, 110
3.	I.9.3	49–52	157–158	57–61	104–105, 113–114
4.	I.9.3	51	157	60	113
5.	I.9.3, I.9.4, IV.9.4	50–51	164–169	60	113–114
6.	I.9.3, IV.9.3, V.9.3	49–50	159	57–59	115
7.	I.6.4, I.8.3, IV.9.2, IV.9.5	44–45, 46–47	152–169	62–65, 57–61	119, 121

Numer zadania	Cele kształcenia oraz treści nauczania z podstawy programowej	OPERON „Wiedza o społeczeństwie 1” oraz „Wiedza o społeczeństwie 2”	CEO–Civitas „Wiedza o społeczeństwie w gimnazjum. KOSS podstawowy”, cz. 1 i cz. 2	Nowa Era „Dziś i jutro 1” oraz „Dziś i jutro 2”	WSiP „Wiedza o społeczeństwie”
		numery stron w podręczniku			
8.	I.8.3, I.9.2, I.9.5	44–45, 46–47	152–169	62–65, 57–61	119, 121
9.	I.9.5	46–47	155–156	61	110
10.	I.9.1, I.9.2, I.9.3	48–53	157–163	48–52, 53–56, 57–60	112–115
11.	I.9.1	48–49	161–163	57–58	95–97
Dział III: Państwo i władza demokratyczna					
Cechy i funkcje państwa. Władza państwowa					
1.	I.3.1, I.8.1, I.8.4, I.10.1	15–17, 35, 52–53, 54–56	81–85	66–67, 53, 68–71, 80	100–106
2.	treści wprowadzające (oraz I.10)	54–55, 58	81–85	–	100–103
3.	I.10.1	55–56	81–82	82	100
4.	I.10.1	55–56	81–83	82	100
5.	I.10.1	55–56	82–83	83	103–104
6.	treści dodatkowe (oraz I.10)	–	–	–	–
Obywatelstwo. Państwo a naród					
1.	I.4.1	54–58	111–112	84	110
2.	I.4.1, IV.4.1	54–58	111–115	84	107–110
3.	I.4.1, I.8.1	56–57	147	82	107–111
Formy ustrojowe państw					
1.	I.10.1, I.10.2	59–64	7–10	85, 88	104
2.	I.10.1, I.10.2	59–64	84, cz. 2: 17	85–90	100–106, 123–128
3.	I.10.1, I.10.2	59–64	84, cz. 2: 17	85–90	100–106, 123–128

Numer zadania	Cele kształcenia oraz treści nauczania z podstawy programowej	OPERON „Wiedza o społeczeństwie 1” oraz „Wiedza o społeczeństwie 2”	CEO-Civitas „Wiedza o społeczeństwie w gimnazjum. KOSS podstawowy”, cz. 1 i cz. 2	Nowa Era „Dziś i jutro 1” oraz „Dziś i jutro 2”	WSiP „Wiedza o społeczeństwie”
		numery stron w podręczniku			
4.	I.10.1, I.10.2	59	84, cz. 2: 17	85–90	100–106, 123–128
Różne oblicza państwa					
1.	I.10.2	66–67	84	85–87	129–133
2.	I.10.2, IV.10.2	66–67	84–85	85–87	123–128, 131
3.	I.6.4, IV.10.2, IV.10.3	68–72	84–85, 86–91	91–96	123–128
4.	I.10.6, IV.10.6	65–66	86–91	91, 96	123–128
Demokracja i jej oblicza					
1.	I.10.4, IV.10.4	68–70	86–91	91	123–128
2.	I.10.5	69–70	87, 99	92–94	126
3.	I.10.6, V.10.7, I.11.2, V.11.2	70–71	89	91–95, 97	126
4.	IV.10.6	65–66	88–89	94–95	123–128
5.	I.6.4, IV.10.3, IV.10.6, IV.10.7	69–72	86–91	91–96, 97–101	180–181
Zalety i wady demokracji. Patologie życia publicznego					
1.	I.6.4, V.10.7, V.11.4	68–72	96–97, cz. 2: 21–22	97–101	127
2.	I.10.7, V.10.7	68–72	96–97, cz. 2: 21–22	97–101	127
3.	V.10.7,	71–72	96–97, cz. 2: 21–22	100–101	127
4.	IV.10.3, IV.10.7	70–72	96–97, cz. 2: 21–22	97–101	48–51, 123–128
Dział IV: Aktywność obywatelska					
Udział obywateli w życiu publicznym					
1.	I.4.3, I.5.1, I.5.4	75–78	119–120	102–103	55
2.	I.6.4, II.3.3, I.4.3, I.5.1, IV.5.4	75–78	116–121	48–52, 102–107	55–61
3.	I.4.3, IV.5.2	78	111–113	38–43, 102–107	52

Numer zadania	Cele kształcenia oraz treści nauczania z podstawy programowej	OPERON „Wiedza o społeczeństwie 1” oraz „Wiedza o społeczeństwie 2”	CEO–Civitas „Wiedza o społeczeństwie w gimnazjum. KOSS podstawowy”, cz. 1 i cz. 2	Nowa Era „Dziś i jutro 1” oraz „Dziś i jutro 2”	WSiP „Wiedza o społeczeństwie”
		numery stron w podręczniku			
Organizacje pozarządowe					
1.	I.5.1, I.5.3	79–83	122–126	108–112	56–60
2.	I.5.1, I.5.3	79–83	122–126	108–112	56–60
3.	I.5.1, I.5.3	79–83	122–126	108–112	53, 56–60
4.	I.4.3, I.5.5	79–83	122–126	108–112	53
5.	IV.5.1, IV.5.3, IV.5.4	79–83	122–126	108–112	52–61
Partie polityczne					
1.	I.5.1, I.5.3, I.7.3	84–88	cz. 2: 16–20	cz. 2: s. 36–38	156–157
2.	IV.5.1, IV.5.3, I.7.3	84–88	cz. 2: 16–20	cz. 2: s. 36–38	156–162
3.	I.5.1, I.5.3, I.7.3	84–88	cz. 2: 16–17	cz. 2: s. 37–40	156–162
4.	V.7.4	84–88	128–130, cz. 2: 18	cz. 1: s. 92 cz. 2: s. 37–40	150
5.	V.12.2	87	cz. 2: 16–17	Cz. 2: s. 37	152
Związki zawodowe					
1.	I.5.1, I.5.3	89–92	124–125	cz. 1: s. 108–112 cz. 2: 153–154	161–162
2.	II.5.1, II.5.3	89–92	124–125	Cz. 2: 153–154	161–162
3.	I.5.1, I.5.3	89–92	124–125	Cz. 2: 153–154	161–162
Środki masowego przekazu					
1.	V.6.2	93–96	136–139	cz. 2: 41–47	64–68
2.	I.5.1, I.6.1	94–95	136–139	cz. 2: 43	64–73
3.	I.6.3, I.6.4	95	132–135	cz. 2: 44–46	77
Dział V: Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej					
Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna					
1.	V.11.1, V.11.2, V.11.3	99–102	cz. 2: 4	cz. 2: 6–10	172–177
2.	I.11.2, V.11.2	100–101	89, cz. 2: 7–8, 9	Cz. 2: 8	176
3.	V.11.1	101–102	cz. 2: 12	cz. 2: 6–7	172–177

Numer zadania	Cele kształcenia oraz treści nauczania z podstawy programowej	OPERON „Wiedza o społeczeństwie 1” oraz „Wiedza o społeczeństwie 2”	CEO–Civitas „Wiedza o społeczeństwie w gimnazjum. KOSS podstawowy”, cz. 1 i cz. 2	Nowa Era „Dziś i jutro 1” oraz „Dziś i jutro 2”	WSiP „Wiedza o społeczeństwie”
		numery stron w podręczniku			
Prawa i obowiązki obywatela Rzeczypospolitej Polskiej					
1.	I.11.3	122–124	111, cz. 2: 13–15	cz. 2: 9–10	179, 180–182
2.	I.11.3	122–124	cz. 2: 3–6, 13–15	cz. 2: 9–10	177–178
3.	IV.4.2, IV.6.1, IV.11.3	77–78, 94–95, 122–124	cz. 2: 11–15	cz. 2: 9–10	180–182
Władza ustawodawcza, czyli kto tworzy prawo					
1.	IV.13.1	103–108	cz. 2: 27–31	cz. 2: 11–16	183–189
2.	IV.13.1, IV.13.2	107–108	cz. 2: 27–31	cz. 2: 16	186
3.	I.12.3, IV.13.1, I.13.2	84–88, 103–108	cz. 2: 19–20	cz. 2: 11–16, 39–40	183–185
4.	IV.13.1	108	cz. 2: 30	cz. 2: 14–15	188
5.	I.12.3, IV.13.1	103–108	cz. 2: 19–20, 27–31	cz. 2: 11–16, 39–40	154, 158–159, 161–162, 186
Władza wykonawcza, czyli kto rządzi					
1.	IV.14.1, I.14.1, I.14.2	109–114	cz. 2: 32–37	cz. 2: 17–22	190–194
2.	I.14.1	109–114	cz. 2: 32, 34–35	cz. 2: 20–21	192–194
3.	IV.14.2	109–114	cz. 2: 34–37	cz. 2: 17–22	192–194
4.	I.14.2, IV.14.2, I.14.3, IV.14.3	109–114	cz. 2: 35	cz. 2: 18	190–194
5.	IV.14.1, IV.14.2, IV.14.3	109–114	cz. 2: 32–37	cz. 2: 17–22, 48–53	192–194
6.	IV.14.4	114	cz. 2: 38	cz. 2: 49–53	195–196
Władza sądownicza. Organy kontroli i ochrony prawa					
1.	IV.15.1	115–116	cz. 2: 41–45	cz. 2: 23–28	197–202
2.	IV.15.1	116–118	cz. 2: 41–45	cz. 2: 25–27	202–207

Numer zadania	Cele kształcenia oraz treści nauczania z podstawy programowej	OPERON „Wiedza o społeczeństwie 1” oraz „Wiedza o społeczeństwie 2”	CEO–Civitas „Wiedza o społeczeństwie w gimnazjum. KOSS podstawowy”, cz. 1 i cz. 2	Nowa Era „Dziś i jutro 1” oraz „Dziś i jutro 2”	WSiP „Wiedza o społeczeństwie”
		numery stron w podręczniku			
3.	IV.15.1	115–121	cz. 2: 41–45	cz. 2: 23–28	202–207
4.	IV.15.2	119	cz. 2: 44–45	cz. 2: 23–24	204
5.	IV.15.1, IV.15.2	115–121	cz. 2: 41–45	cz. 2: 23–28	205
6.	I.15.1, I.15.2, II.15.1, II.15.2	115–121	cz. 2: 41–45	cz. 2: 23–28	202–207
7.	II.15.1, II.15.2	115–121	cz. 2: 41–45	cz. 2: 23–28	202–207
Dział V: Samorząd terytorialny					
Samorządy i ich znaczenie					
1.	IV.16.1, IV.16.2	128	62–63	Cc. 2: 60–61	85
2.	IV.16.2	127–128	60–61	cz. 2: 59	84
3.	IV.16.1, IV.17.3	129	63	cz. 2: 58–65	86
Wybieramy władze lokalne					
1.	I.17.1, IV.17.3	131–133	74–75	cz. 2: 65	84–88
2.	IV.17.3	131–133	74–77, 127–131	cz. 2: 64–69	84–88
3.	IV.17.1, IV.17.2, IV.17.3	127–133	57–77	cz. 2: 70, 65, 61, 76, 64–79, 29–33	84–88
4.	I.16.1, I.16.2, IV.17.3	131–133	76–77, 127–131	cz. 2: 29–33, 64–79	146–151
5.	I.17.3, I.18.3	131–133	76–77, 127–131	cz. 2: 29–33, 64–69	150
Gmina wspólnotą mieszkańców					
1.	I.17.1	134–138	63, 64–68, 69–77	cz. 2: 64–70	84–88
2.	IV.17.1	134–138	64	cz. 2: 64–70	84–88
3.	I.17.4, I.17.6, IV.18.1	139–140	69–73	cz. 2: 70–74	95–97
Samorząd powiatowy i wojewódzki					
1.	I.17.1	134–142	62	cz. 2: 60–61, 64–69, 70–74, 75–79	84–88
2.	I.17.5, I.17.6	139–142	69–73	cz. 2: 80–85	84–88

Numer zadania	Cele kształcenia oraz treści nauczania z podstawy programowej	OPERON „Wiedza o społeczeństwie 1” oraz „Wiedza o społeczeństwie 2”	CEO–Civitas „Wiedza o społeczeństwie w gimnazjum. KOSS podstawowy”, cz. 1 i cz. 2	Nowa Era „Dziś i jutro 1” oraz „Dziś i jutro 2”	WSiP „Wiedza o społeczeństwie”
		numery stron w podręczniku			
3.	I.18.1, I.18.2	139–142	62–63	cz. 2: 70–79, 80–85	84–88
4.	I.17.5, I.17.6, I.18.1, I.18.2	139–142	69–73	cz. 2: 70–79, 80–85	84–88
Dział VI: Gospodarka rynkowa					
O gospodarce. Popyt i podaż. Konkurencja					
1.	I.6.4, I.25.3, VI.25.3	cz. 2: 66–69	cz. 2: 113	126–130	306–308
2.	VI.25.3	cz. 2: 66–69	cz. 2: 113–115	126–130	302–308
3.	VI.25.4	cz. 2: 76–77	cz. 2: 117	128	302–308
4.	VI.25.4	cz. 2: 76–77	cz. 2: 117	128	302–308
5.	VI.25.3, VI.25.4	cz. 2: 76–79	cz. 2: 117–118	128–130	302–308
Jak funkcjonuje gospodarstwo domowe?					
1.	VI.26.1, VI.26.2	cz. 2: 70–75	cz. 2: 122–123, 124, 139–145	131–134	263–269
2.	VI.26.1, VI.26.2, VI.26.3	cz. 2: 70–75	cz. 2: 140	137–141	263–269
3.	VI.26.1, VI.26.2, VI.26.3	cz. 2: 70–75	cz. 2: 140	131–134, 137–141	263–269
Formy i funkcje pieniądza					
1.	VI.27.1	cz. 2: 80–83	cz. 2: 120–121	122–125	314–318
2.	VI.27.1	cz. 2: 80–83	cz. 2: 120–121	122–125	314–318, 328–333
Rola banków. Giełda papierów wartościowych					
1.	VI.27.2, VI.27.3	cz. 2: 87–90	cz. 2: 122–124	142–146	321–322

Numer zadania	Cele kształcenia oraz treści nauczania z podstawy programowej	OPERON „Wiedza o społeczeństwie 1” oraz „Wiedza o społeczeństwie 2”	CEO–Civitas „Wiedza o społeczeństwie w gimnazjum. KOSS podstawowy”, cz. 1 i cz. 2	Nowa Era „Dziś i jutro 1” oraz „Dziś i jutro 2”	WSiP „Wiedza o społeczeństwie”
		numery stron w podręczniku			
2.	VI.27.2, VI.27.3	cz. 2: 87–90	cz. 2: 122–123	142–146	319–328
Gospodarka narodowa. Produkt Krajowy Brutto					
1.	VI.28.1	cz. 2: 96–99	cz. 2: 127–134	152–157	332–333
2.	VI.27.3	cz. 2: 91–95	cz. 2: 125, 127–134	147–151	319–328
Budżet państwa i podatki					
1.	VI.28.1, VI.28.2, VI.28.3	cz. 2: 106–108	cz. 2: 127–134	137–141	328–334
2.	VI.28.3	cz. 2: 100–105	cz. 2: 133–134	137–141	308–313
3.	VI.28.2	cz. 2: 106–108	cz. 2: 127–134	137–141	308–313
4.	VI.28.3	cz. 2: 100–105	cz. 2: 127–134	137–141	302–308